

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин
та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин

**КВАЛІФІКАЦІЙНА
РОБОТА МАГІСТРА**

на тему: **«ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ НІМЕЧЧИНИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ»**

Виконала:

студентка 2-го курсу, групи УВ–61
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
ОПП «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

Бакуменко Анна Олександрівна

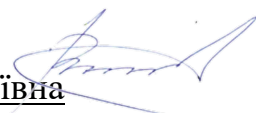
(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник:

д.п.н., проф. Вінникова Наталія Анатоліївна

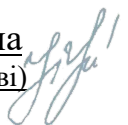
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Рецензент:

к.держ.упр., доц. Гришина Наталія Михайлівна

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

ХАРКІВ – 2025 р.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин
та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин
Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»
Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри

(Підпис)

Наталія ВІННИКОВА
(ім'я, прізвище)

«02» червня 2025 року
(зі змінами від 11.09.2025; 06.10.2025)

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра

Бакуменко Анни Олександрівни

Тема роботи «Публічна дипломатія Німеччини в умовах сучасних
геополітичних викликів»

керівник роботи д.п.н., проф. Вінникова Наталія Анатоліївна
затверджені наказом по університету «02» червня 2025 року № 4001-
5/1325 зі змінами від «11» вересня 2025 року № 4001-5/3077, зі змінами від
«6» жовтня 2025 року № 4001-5/3657.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 21 листопада 2025 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

- сутність та еволюція поняття «публічна дипломатія» у теорії міжнародних відносин;
- геополітичні виклики сучасності: глобальні тенденції та їх вплив на дипломатію держав;
- інструменти та канали реалізації публічної дипломатії в умовах сучасних геополітичних викликів;
- становлення системи публічної дипломатії Німеччини;
- інституційна складова публічної дипломатії Німеччини;
- нормативно-правове забезпечення публічної дипломатії Німеччини;
- публічна дипломатія Німеччини щодо ЄС та країн Східного партнерства;
- реакція та адаптація німецької публічної дипломатії на сучасні геополітичні виклики;
- напрями вдосконалення публічної дипломатії України з урахуванням досвіду Німеччини.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи	Строк виконання етапів
1	Вибір здобувачем теми КРМ і подання заяви на кафедрі; затвердження теми та призначення наукового керівника; складання та затвердження індивідуального завдання на виконання КРМ	19.05.2025-30.06.2025
2	Підготовка вступу і розділу 1 КРМ	01.09.2025-30.09.2025
3	Підготовка розділу 2 КРМ	01.10.2025-15.10.2025
4	Підготовка розділу 3 КРМ	16.10.2025-31.10.2025
5	Підготовка висновків і переліку використаних джерел	03.11.2025-14.11.2025
6	Подання студентом завершеної КРМ науковому керівнику для перевірки та оформлення відгуку, перевірка КРМ на відсутність запозичень	17.11.2025-21.11.2025
7	Попередній розгляд КРМ на комісії від кафедри	24.11.2025-28.11.2025
8	Прийняття кафедрою рішення про допуск роботи до захисту в ЕК, оформлення та зовнішнє рецензування	01.12.2025-05.12.2025
9	Захист КРМ в ЕК і присвоєння випускникам кваліфікації	08.12.2025-24.12.2025

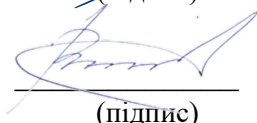
5. Дата видачі завдання: 2 червня 2025 року (зі змінами від 11.09.2025; 06.10.2025).

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Анна БАКУМЕНКО
(ім'я, прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

Наталія ВІННИКОВА
(ім'я, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ.....	10
1.1. Сутність та еволюція поняття «публічна дипломатія» у теорії міжнародних відносин.....	10
1.2. Геополітичні виклики сучасності: глобальні тенденції та їх вплив на дипломатію держав.....	19
1.3. Напрями та інструменти реалізації публічної дипломатії в умовах сучасних геополітичних викликів.....	26
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ТА ІНСТРУМЕНТИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ НІМЕЧЧИНИ.....	37
2.1. Становлення системи та інструменти публічної дипломатії Німеччини.....	37
2.2. Інституційна складова публічної дипломатії Німеччини.....	44
2.3. Нормативно-правове забезпечення публічної дипломатії Німеччини.....	52
Висновки до розділу 2.....	59
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ НІМЕЧЧИНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ.....	61
3.1. Публічна дипломатія Німеччини щодо ЄС та країн Східного партнерства.....	61
3.2. Реакція та адаптація німецької публічної дипломатії до сучасних геополітичних викликів.....	68
3.3. Напрями вдосконалення публічної дипломатії України з урахуванням досвіду Німеччини.....	75
Висновки до розділу 3.....	
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна міжнародна система переживає період глибоких трансформацій, що зумовлені як зміною балансу сил між провідними акторами, так і поширенням нових форматів комунікації, які впливають на формування зовнішньополітичних рішень. В цих умовах публічна дипломатія, орієнтована на діалог із суспільствами інших держав, набуває значення ключового інструменту формування іміджу, просування національних інтересів та запобігання конфліктам. Німеччина як провідна держава Європейського Союзу та один із головних економічних партнерів України демонструє специфічну модель публічної дипломатії, що поєднує традиційні культурні програми, освітні ініціативи, діяльність політичних фондів та сучасні цифрові комунікації. Зростання геополітичної напруги у зв'язку з російсько-українською війною, посилення конкуренції між глобальними центрами сили та дискусії щодо майбутньої європейської безпеки висувують нові вимоги до ефективності публічної дипломатії Німеччини, особливо на Сході Європи. Дослідження цієї теми дозволяє зрозуміти, як інструменти «м'якої сили» трансформуються під впливом кризових ситуацій, які форми взаємодії з громадськістю закордоном обирає Німеччина та наскільки вони сприяють досягненню зовнішньополітичних цілей держави. Особливої уваги потребує аналіз цифрових форматів, адже інформаційний простір стає головним полем змагання наративів та впливу на громадську думку. Таким чином, актуальність обраної теми зумовлена як об'єктивними змінами міжнародної середовища, так і потребою осмислення нових підходів до публічної дипломатії Німеччини в умовах сучасних геополітичних викликів, що є важливим для формування рекомендацій щодо розвитку партнерства між Україною, ЄС та Німеччиною.

Ступінь вивченості теми. Проблематика публічної дипломатії Німеччини в сучасних геополітичних умовах набула значного наукового інтересу в українській та зарубіжній літературі. У працях Г. Івасюка висвітлено

основні виклики сучасної зовнішньої політики Німеччини, зокрема вплив змін міжнародного середовища, економічних та безпекових факторів на дипломатичну діяльність держави [12]. М. Кириленко акцентує увагу на характеристиці чинників формування міжнародного іміджу держави, що є ключовим елементом публічної дипломатії [13].

Сутнісні характеристики та стратегічний вимір публічної дипломатії як інструмент підвищення конкурентоспроможності держави розкрито у дослідженні Н.Я. Кравчук, О.О. Луцишина та Д.В. Андросюка, де показано трансформаційний потенціал цього напрямку в умовах зміни світового порядку [14]. Окремий пласт наукових досліджень присвячено цифровій дипломатії як підґрунтя для модернізації публічної дипломатії. У статтях Т. Краснопільської та І. Милосердної, В. Кубок, М. Окладної та В. Стеценко відзначаються цифрові інструменти й мережеві технології, які дають змогу Німеччині активніше комунікувати з міжнародною спільнотою та формувати позитивний імідж держави [15; 18; 22].

У роботах Р.А. Кривоноса проаналізовано зовнішньополітичні стратегії урядів А. Меркель, що стали фундаментом для подальшої еволюції публічної дипломатії Німеччини [16], а дослідження А.І. Кудряченка та А.Ю. Мартинова окреслює глобальні виміри зовнішньої політики Німеччини в 2005-2021 рр., виключно з культурною дипломатією [19]. Культурна складова м'якої сили Німеччини та її інституційний вимір в Україні проаналізована в роботах Ю.П. Мателешка, що розглядає теоретичні та практичні аспекти культурної присутності Німеччини за кордоном [20; 21].

Важливим напрямом сучасних досліджень є вплив російсько-української війни на трансформацію зовнішньої та безпекової політики Німеччини, що розкрито в роботах О. Подворної [24], а також в аналітичних матеріалах німецьких дипломатів. Це дозволяє простежити практичний вимір змін підходів до публічної дипломатії у кризовий період. Питання безпеки, м'якої сили та кризової дипломатії в умовах геополітичних викликів висвітлює В.Г. Ціватий [28], а дослідження А. Шуляк і Н. Павліхи акцентує увагу на публічній

дипломатії як інструменті забезпечення сталого розвитку та безпеки [30]. Зарубіжні джерела – зокрема праці Г. Ангайер, Б. Кнудсен, Р. Ліст [32; 33] – відображають нові підходи до культурної та суспільної дипломатії Німеччини, її стратегічні ініціативи та трансформації в межах концепції «Повороту епох».

Мета дослідження – визначити інструменти та особливості реалізації публічної дипломатії Німеччини у контексті сучасних геополітичних викликів.

Завдання дослідження:

- розкрити концептуальні засади поняття «публічна дипломатія»;
- визначити інструменти та напрями реалізації публічної дипломатії: від традиційних до цифрових форматів;
- виявити геополітичні виклики сучасності та їх вплив на публічну дипломатію держави;
- розкрити особливості розвитку системи публічної дипломатії Німеччини;
- з’ясувати специфіку нормативно-правового та інституційного забезпечення публічної дипломатії Німеччини;
- з’ясувати особливості адаптаційних стратегій німецької публічної дипломатії до міжнародних кризових подій;
- визначити найбільш ефективні стратегії публічної дипломатії Німеччини в умовах нових глобальних і регіональних викликів та рекомендації для України.

Об’єкт дослідження – публічна дипломатія у сучасних міжнародних відносинах.

Предмет дослідження – механізми реалізації та напрями трансформації публічної дипломатії Німеччини під впливом сучасних геополітичних викликів.

Теоретико-методологічні засади дослідження ґрунтуються на поєднанні сучасних концепцій міжнародних відносин, теорії публічної дипломатії та підходів до аналізу зовнішньополітичних стратегій держави у глобалізованому середовищі. У теоретичному аспекті робота спирається на

класичні та неореалістичні підходи до розуміння зовнішньої політики держави (Г. Моргентау [81], К. Уолтц [97]), концепцію «м'якої сили» та «розумної сили» Дж. Ная [86], яка служить базовим інструментом для аналізу впливу нематеріальних ресурсів Німеччини на формування міжнародного іміджу. Важливими є також положення конструктивізму (А. Вендт [99]), що дозволяє пояснити роль ідентичності, цінностей та дискурсу в практиках публічної дипломатії. Методологічна основа дослідження включає системний, інституційний, порівняльний та структурно-функціональний підходи. Системний підхід дозволяє розглядати публічну дипломатію Німеччини як елемент ширшої зовнішньополітичної діяльності в контексті трансформацій світового порядку. Інституційний підхід використовується для аналізу діяльності Федерального міністерства закордонних справ Німеччини, Інститут Гете, Німецька служба академічних обмінів, «Німецька хвиля» та інших організацій, що реалізують програми публічної дипломатії. Порівняльний метод використання виявлення специфіки німецької моделі у зіставленні з підходами інших провідних держав (Франція, Велика Британія, Україна). Структурно-функціональний підхід допоможе окреслити ключові напрями, інструменти та ефективність публічної дипломатії Німеччини у відповідь на сучасні геополітичні виклики, такі як російсько-українська війна, міграційна криза, енергетична безпека, цифрова трансформація та протидія дезінформації. Емпіричну основу дослідження становлять офіційні документи Федерального уряду та МЗС Німеччини, стратегії ЄС і НАТО, аналітичні доповіді провідних європейських дослідницьких центрів, статистичні дані, а також публікації українських та зарубіжних науковців, що висвітлюють різні аспекти дипломатії й сучасних міжнародних процесів. Комплексне застосування цих теоретичних і методологічних підходів забезпечує всебічний та об'єктивний аналіз особливостей реалізації публічної дипломатії Німеччини в умовах сучасних геополітичних викликів.

Інформаційна база досліджень. Інформаційною базою дослідження є широкий комплекс нормативно-правових актів, офіційних стратегічних

документів, аналітичних звітів та наукових публікацій, які відображають сучасний стан і динаміку розвитку публічної дипломатії Німеччини. Насамперед використані офіційні документи та звіти Федерального уряду Німеччини, зокрема Звіт Федерального уряду про зовнішню культурну та суспільну політику за 2023 рік [39], Звіт Федерального уряду щодо зовнішньої культурної та освітньої політики (ЗКОП) за 2022/23 рік [40], Національну стратегію безпеки Німеччини [42], а також Звіт Федерального міністерства закордонних справ про сталий розвиток [47] та бюджетні й програмні дані Бундестагу з ЗКОП [48]. Вони висвітлюють ключові напрями культурної, освітньої та суспільної дипломатії Німеччини, її фінансування та стратегічні переваги.

Другу групу становлять аналітичні матеріали провідних німецьких і міжнародних інституцій – щорічні звіти Інституту Гете (2023; 2024) [34; 36], Фонд імені Фрідріха Еберта (2023) [35], Звіт Німецької ради з міжнародних відносин про глобальну технологічну дипломатію Німеччини [37], звіти та аналітика Парламентська асамблея НАТО (Chivvis, 2023) [43]. Ці документи можуть простежити практичні механізми реалізації публічної дипломатії та її адаптацію до нових геополітичних реалій.

Третю складову інформаційної бази становлять наукові праці та статті українських і зарубіжних авторів, у яких як загальнотеоретичні засади публічної дипломатії, так і специфіку діяльності Німеччини у цій сфері. Окрему групу джерел становлять публікації практик і дипломатів, що відображають досвід Німеччини у кризовій дипломатії та її адаптації до умов війни, а також матеріали ЗМІ та аналітичних порталів.

Таким чином, інформаційна база дослідження включає нормативно-правові акти, офіційні документи, стратегічні та аналітичні звіти, наукові монографії, статті, навчальні посібники, доповіді міжнародних і національних організацій, а також матеріали професійної та публіцистичної сфери, які комплексно відображають стан і перспективи розвитку публічної дипломатії Німеччини в сучасних умовах. геополітичних викликів.

Практичне значення отриманих результатів. Запропоновані у кваліфікаційній роботі магістра теоретичні положення та висновки можуть бути використані:

– центральними та місцевими органами виконавчої влади України під час розробки стратегій і програм міжнародної комунікації, іміджевих умов та законодавчого регулювання публічної дипломатії у співпраці з державою ЄС, зокрема з Німеччиною;

– Міністерством закордонних справ України, закордонними дипломатичними установами та представництвами України при міжнародних організаціях для формування ефективних підходів до взаємодії з громадською думкою, ЗМІ та культурними інституціями Німеччини, а також для впровадження спільних комунікаційних проектів.

– у навчальному процесі Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна та інших вищих навчальних закладів для підготовки навчальних курсів, практичних занять і спецкурсів з публічної дипломатії, міжнародної комунікації та сучасних зовнішньополітичних стратегій, за програмами підготовки магістрів міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій.

Апробація дослідження була здійснена у вигляді публікації тез наукової доповіді для участі у Всеукраїнському науково-практичному круглому столі «Стратегічні напрями зовнішньої політики та дипломатії країн світу» (м. Харків, 21 листопада 2025 р.), на тему: «The system of public diplomacy of Germany: institutional and normative-legal framework».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 106 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 99 сторінок, з яких основного тексту – 85 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

1.1. Сутність та еволюція поняття «публічна дипломатія» у теорії міжнародних відносин

Поняття «публічна дипломатія» посідає сьогодні одне з центральних місць у теорії та практиці міжнародних відносин. Його поява та подальша еволюція тісно пов'язані з розвитком інформаційного суспільства, трансформацією засобів комунікації, а також зростанням ролі громадської думки у формуванні зовнішньополітичного курсу держав. Публічна дипломатія стала не лише інструментом комунікації, а й формою впливу, що відображає глибинні зміни в системі глобального управління, де традиційні межі між внутрішньою та зовнішньою політикою поступово стираються [14]. Перші елементи того, що згодом отримало назву «публічна дипломатія», можна простежити ще в античні часи. Уже тоді держави прагнули створювати позитивний імідж серед сусідів і союзників. Проте у науковий обіг термін «публічна дипломатія» увійшов лише у середині ХХ століття, коли американський дослідник і дипломат Е. Гулліон, запропонував використовувати його для позначення діяльності, спрямованої на вплив на громадську думку зарубіжних країн з метою підтримки зовнішньополітичних інтересів держави. Так, Е. Гулліон визначає публічну дипломатію як «комунікацію уряду з іноземними суспільствами з метою інформування, впливу та формування сприятливого ставлення до зовнішньої політики держави» [3]. На його думку, ключовим є саме діалогічний аспект, що виходить за межі традиційної дипломатії, орієнтованої переважно на міждержавні контакти [3]. У той період, зокрема в часи холодної війни, публічна дипломатія набуває виразного ідеологічного характеру. Вона перетворюється на інструмент протистояння двох систем: ліберально-демократичної та комуністичної, де медіа, культура і пропаганда стають зброєю у боротьбі за «серця й уми» людей [23].

З розвитком комунікаційних технологій у другій половині ХХ століття концепція публічної дипломатії поступово виходить за межі ідеологічного протистояння. На перший план виходить ідея взаєморозуміння між народами, міжкультурного діалогу, а також створення позитивного міжнародного іміджу країни [20]. Показовим прикладом є діяльність таких організацій, як Британська Рада у Великій Британії, Інститут Гете у Німеччині, Альянс Франсез у Франції чи Японський фонд у Японії. Ці інституції сприяли просуванню національної культури, мови, освіти, формуючи м'яку силу держави – термін, запропонований Дж. Наєм у 1990 році [86]. Дж. Най трактує публічну дипломатію ширше – як інструмент «м'якої сили», що дозволяє державам досягати цілей через приваблення, а не примус. Він наголошує, що успіх зовнішньої політики в ХХІ столітті дедалі більше ґрунтується на здатності держави поширювати цінності, забезпечувати культурну присутність та підтримувати постійний комунікаційний зв'язок зі світовою аудиторією [86]. Саме концепція «м'яка сила» стала теоретичною базою для розуміння публічної дипломатії у нових умовах глобалізації, адже вона підкреслює, що вплив може здійснюватися не лише через примус чи економічну залежність, а й через привабливість культури, цінностей і політичної моделі [4]. Інший відомий дослідник, Н. Калл, пропонує системний підхід і визначає публічну дипломатію як «комплекс практик, спрямованих на побудову взаєморозуміння між державою та іноземними народами», до яких він зараховує міжнародні обміни, культурні програми, стратегічні комунікації та взаємодію зі ЗМІ [92].

Таким чином, публічна дипломатія поступово еволюціонувала від односторонньої пропаганди до двосторонньої або навіть багатосторонньої комунікації [23]. Якщо у 1950-1960-х роках основним завданням було донесення позиції держави до іноземних аудиторій, то вже у 1980-1990-х роках з'являється розуміння важливості взаємодії, обміну думками, спільних проектів і партнерств [11]. Зокрема, Європейський Союз активно розвиває так звану «культурну дипломатію» як частину своєї зовнішньої політики, орієнтованої на цінності, права людини, інклюзивність і сталий розвиток [9].

На початку XXI століття концепція публічної дипломатії зазнала чергової трансформації під впливом цифрової революції. Поява соціальних мереж, онлайн-платформ, віртуальних медіа та глобальних комунікаційних мереж створила нову парадигму – цифрова дипломатія [15]. Держави почали активно використовувати X(Twitter), Facebook, YouTube, Instagram та інші ресурси для безпосередньої взаємодії з іноземною аудиторією [1]. Прикладом є діяльність Державного департаменту США, який ще у 2012 році створив підрозділ «Офіс Е-Дипломатії», що займається формуванням цифрової присутності Сполучених Штатів у глобальному інформаційному просторі [18]. Разом із тим, публічна дипломатія стала важливою складовою боротьби за наративи у міжнародних відносинах. В умовах гібридних конфліктів, інформаційних війн і маніпуляцій суспільною свідомістю вона дедалі частіше використовується як інструмент контрпропаганди [30]. Україна після 2014 року стала показовим прикладом ефективної адаптації публічної дипломатії до нових викликів. Через створення Ukrainian Institute, розвиток культурних і медійних проектів (Ukraine Now, Світовий конгрес українців, Мистецький центр «Дзига», Книжковий Арсенал) країна зуміла посилити власну комунікаційну присутність у світі та сформувати образ держави, що бореться за свободу, демократію й гідність [11].

Варто зазначити, що сучасна публічна дипломатія спирається на кілька ключових напрямів. По-перше, це культурна дипломатія, яка через мистецтво, мову, освітні програми формує позитивне сприйняття країни [20]. По-друге, освітня дипломатія, що передбачає обміни студентами, дослідниками, участь у міжнародних наукових мережах [57]. По-третє, інформаційна дипломатія, покликана забезпечити достовірне інформування про зовнішню політику держави, протидію дезінформації й фейкам [38]. Нарешті, цифрова дипломатія, яка в умовах цифровізації набуває вирішального значення, оскільки дозволяє державам комунікувати з мільйонами людей напряму, без посередництва традиційних медіа [15].

У цьому контексті важливо розуміти, що публічна дипломатія – не лише державна політика. Вона передбачає участь неурядових організацій, бізнесу, університетів, митців і навіть окремих громадян [11, с. 8–22]. Сьогодні будь-хто, хто створює контент, ділиться досвідом або репрезентує власну культуру за кордоном, стає «неформальним дипломатом». Саме тому дослідники все частіше говорять про феномен «народної дипломатії», що підсилює традиційні інституційні механізми [23]. Теоретичне осмислення публічної дипломатії вимагає розгляду її у ширшому контексті трансформації міжнародної системи. З позицій неолібералізму публічна дипломатія розглядається як частина комплексної взаємозалежності між державами, де інформаційні потоки і міжкультурні обміни формують довіру та співробітництво [5]. З точки зору конструктивізму – як інструмент формування ідентичності та спільних уявлень про міжнародну реальність [99]. Саме завдяки конструктивістському підходу можна пояснити, чому символи, цінності та наративи мають не менше значення, ніж матеріальні ресурси. Окрему увагу в сучасній науці приділено зв'язку публічної дипломатії з брендингом держав. С. Анхольт підкреслював, що імідж країни формується не лише через політичні заяви, а й через поведінку, культурні продукти, спорт, економічну динаміку та соціальні стандарти [70]. Тому успішна публічна дипломатія має бути комплексною, довготривалою та заснованою на автентичності. Наприклад, Швеція активно просуває імідж екологічної, інноваційної й гендерно рівноправної держави, тоді як Південна Корея завдяки «корейській хвилі» перетворила поп-культуру на головний елемент своєї м'якої сили [84].

Еволюція поняття «публічна дипломатія» також супроводжується певними методологічними зрушеннями. Якщо раніше дослідники зосереджувалися на діяльності урядових структур (МЗС, посольства, культурні центри), то нині у фокусі опиняються мережеві взаємодії, інформаційні кампанії, цифрові комунікації, а також роль штучного інтелекту у створенні міжнародного іміджу [17]. Пандемія COVID-19 лише підсилила цю тенденцію, адже під час локдаунів держави змушені були переводити

більшість культурних і освітніх програм в онлайн-формат [22]. Це, своєю чергою, зробило публічну дипломатію ще більш доступною, але водночас і більш конкурентною сферою. Крім того, сучасна публічна дипломатія дедалі частіше поєднує елементи стратегічних комунікацій, кризового менеджменту та інформаційної безпеки. Вона не лише створює позитивний образ, а й допомагає державам реагувати на дезінформаційні кампанії. Так, Європейська служба зовнішніх дій (EEAS) створила спеціальну групу EUvsDisinfo, яка займається моніторингом та викриттям фейків, спрямованих проти ЄС [69]. Це демонструє, що публічна дипломатія переходить від виключно культурно-освітньої місії до захисної, спрямованої на збереження інформаційного суверенітету. Можна сказати, що поняття «публічна дипломатія» пройшло складний шлях – від пропагандистського інструмента холодної війни до багатофункціонального механізму взаємодії у глобалізованому світі [3, с. 56]. Її сутність полягає у здатності держави комунікувати зі світом мовою, зрозумілою і привабливою для різних культур, водночас демонструючи власні цінності й відкритість. Як свідчить практика, у XXI столітті успіх держави у міжнародних відносинах дедалі більше залежить не лише від економічної чи військової потуги, а й від ефективності її публічної дипломатії, здатності переконувати, надихати та будувати довіру [14]. Таким чином, публічна дипломатія стала не просто теоретичною категорією, а невід’ємним елементом сучасної міжнародної політики, що поєднує комунікацію, культуру, інформацію та емоції. Її еволюція продовжується, адже з розвитком технологій, зміною поколінь і глобальних викликів змінюються і засоби впливу, і сама логіка міжнародного спілкування. Саме тому у майбутньому публічна дипломатія залишатиметься ключовим чинником формування нової архітектури міжнародних відносин, де взаєморозуміння і довіра поступово замінюватимуть конфронтацію та недовіру.

У теоретичному вимірі розуміння сутності та еволюції публічної дипломатії спирається на різні парадигми міжнародних відносин, кожна з яких висвітлює окремі її аспекти. Так, класичні та неореалістичні підходи,

представлені працями Г. Моргентау та К. Уолтца, забезпечують фундамент для розуміння того, як держави використовують комунікаційні механізми для зміцнення власної національної безпеки й посилення позицій у міжнародній системі [81]. З точки зору Г. Моргентау, держави прагнуть влади, а тому будь-які інструменти зовнішньої політики, включно з публічною дипломатією, мають розглядатися як засоби забезпечення національних інтересів. Відповідно, навіть культурні чи інформаційні ініціативи у цьому підході є частиною боротьби за вплив у світі, де структура влади та баланс сил визначають характер взаємодії між державами. Неореалізм К. Уолтца, своєю чергою, пропонує більш структурне бачення ролі публічної дипломатії [97]. К. Уолтц наголошував, що міжнародна система є анархічною, а держави змушені діяти в умовах невизначеності, прагнучи забезпечити власну автономію та безпеку. У такому контексті публічна дипломатія набуває функції зміцнення легітимності держави на міжнародній арені, формування позитивного іміджу та зниження ризиків, пов'язаних із недовірою чи нерозумінням її політики з боку інших акторів. Хоча реалісти традиційно акцентують увагу на «жорстких» інструментах влади, сьогодні очевидно, що м'які інструменти, якщо їх використовувати системно й стратегічно, можуть значною мірою впливати на поведінку інших держав [86].

Саме тому ідеї Дж. Ная стали важливим кроком у переосмисленні властивостей впливу. Концепція «м'якої сили», розроблена Наям, відкрила можливість аналізувати публічну дипломатію як спосіб залучення, а не примусу [86]. Най підкреслював, що справжня сила полягає не лише у військовому чи економічному потенціалі, а й у здатності держави приваблювати інших через свою культуру, політичні цінності та зовнішню політику, яку інші сприймають як легітимну та морально привабливу. Пізніше, у розробці концепції «розумної сили», Най поєднав інструменти м'якого та жорсткого впливу, стверджуючи, що успішна держава повинна гармонійно комбінувати дипломатію, економічні стимули, культурні ініціативи та оборонні можливості [86]. Таким чином, публічна дипломатія в рамках «розумної сили»

постає не окремим явищем, а частиною комплексної стратегії зовнішньої політики, що використовує як привабливість, так і переконливість.

Не менш значущими для аналізу публічної дипломатії є положення конструктивізму, зокрема ідеї А. Вендта, який доводив, що міжнародна реальність є соціально сконструйованою [99]. У цьому підході ідентичність, цінності, колективні уявлення та дискурс відіграють ключову роль у формуванні зовнішньої політики держави. Публічна дипломатія виявляється механізмом конструювання ідентичності – як внутрішньої, так і зовнішньої. Держава, просуваючи певні наративи, культурні символи та цінності, фактично формує спосіб, у який інші актори сприймають її місце у світі. Для прикладу, країни Скандинавії активно використовують у своїй публічній дипломатії образи соціальної рівності, екологічної відповідальності, інклюзивності та високої якості життя [14]. У результаті формується стале уявлення про їхню «позитивну ідентичність», яке впливає на їхню роль у міжнародних інституціях і партнерствах. З конструктивістського погляду важливо не лише те, що держава робить, але й те, як вона це представляє. Саме дискурс, за Вендтом, визначає можливі траєкторії зовнішньої політики, а публічна дипломатія стає засобом створення таких дискурсів [99]. Тому країна, яка вибудовує комунікацію на основі чітких цінностей демократії, прав людини, солідарності чи інноваційності має значно більші шанси впливати на міжнародний порядок. Україна, зокрема, після 2022 року активно формує дискурс «боротьби за свободу», який став частиною глобального сприйняття нашої держави та суттєво посилив ефективність зовнішньої підтримки [11]. Отже, різні теоретичні підходи демонструють багатовимірність публічної дипломатії. Реалізм підкреслює її роль у конкуренції держав; лібералізм – у міжнародній співпраці та міжкультурному діалозі; конструктивізм – у формуванні ідентичності та наративів; а концепції Ная – у здатності держави поєднувати різні ресурси впливу. Сукупність цих підходів дозволяє глибше зрозуміти природу публічної дипломатії як ключового інструмента сучасної

зовнішньої політики, що інтегрує жорсткі й м'які форми впливу, цінності та інтереси, комунікацію й силу переконання [3].

У світлі сучасних тенденцій особливої уваги заслуговує питання ефективності публічної дипломатії, адже, як свідчить практика багатьох держав, успіх у цій сфері визначається не лише масштабами ресурсів, але й здатністю до інноваційних підходів [23]. Сьогодні важливо не просто транслювати інформацію, а вибудовувати діалог, створювати сталі комунікативні мережі та залучати іноземні спільноти до спільних проєктів. Наприклад, Німеччина активно використовує концепцію «Поворот епох», яка у публічній дипломатії подається не лише як зміна безпекової політики, але і як переосмислення ролі країни у світі, її відповідальності за підтримку міжнародного порядку [41]. Це, своєю чергою, підсилюється діяльністю Інституту Гете, Німецька служба академічних обмінів, «Німецька хвиля», які формують цілісний інформаційно-культурний простір німецького міжнародного позиціонування [21].

Схожі процеси відбуваються і в інших державах, де публічна дипломатія стає елементом комплексної політики «присутності». Так, США традиційно спираються на мережу American Corners, глобальні інформаційні програми та активність Державного департаменту у цифровому середовищі. Китай, у свою чергу, використовує систему Інститутів Конфуція, державні ЗМІ CGTN (Китайська глобальна телевізійна мережа) та Xinhua (офіційне китайське інформаційне агентство), а також ініціативу «Пояс і шлях», що надає економічному впливу гуманітарного виміру [11]. Варто, однак, підкреслити, що модель Китаю нерідко викликає критику західних держав через поєднання елементів м'якої та «гострої» сили, тобто через прагнення впливати на іноземні суспільства непрозорими або надмірно директивними методами. У цьому контексті важливо зауважити, що публічна дипломатія нерозривно пов'язана з репутаційним капіталом держави. Чим стабільніша, прогнозованіша та відкритіша політична система, тим легше їй реалізовувати довготривалі комунікаційні стратегії. Для прикладу, Канада й Нова Зеландія,

які традиційно асоціюються з високими стандартами демократичного врядування, ефективно використовують свій імідж «справедливих та надійних партнерів» у міжнародних культурних та освітніх програмах [14]. І навпаки – держави з низьким рівнем довіри або ізольовані політичні режими значно частіше стикаються з недовірою до інструментів їхньої публічної дипломатії, навіть якщо ті мають значні ресурси.

Сучасні дослідники наголошують, що еволюція публічної дипломатії тісно пов'язана з демократизацією міжнародної комунікації. З одного боку, глобальні технології відкрили можливість для держав спілкуватися безпосередньо з іноземною аудиторією; з іншого – громадськість отримала можливість впливати на зовнішню політику у масштабах, неможливих ще кілька десятиліть тому. Саме тому виникає феномен «публічної дипломатії знизу», коли громадські організації, діаспори або локальні культурні ініціативи формують імідж держави навіть ефективніше за офіційні інституції [23]. Яскравим прикладом є українська діаспора у Канаді та США, яка після 2014 року стала одним із ключових чинників формування сприятливого міжнародного дискурсу щодо України. Водночас розширення цифрового простору створило й нові виклики. Зокрема, маніпуляції, дезінформаційні кампанії, діяльність бот-мереж і штучна генерація контенту ставлять держави перед необхідністю поєднувати публічну дипломатію із засобами інформаційної безпеки. Як наслідок, виникає новий напрям – стратегічні комунікації, який поєднує класичну публічну дипломатію з аналітикою, кризовим реагуванням і контрнарративами [15]. Наприклад, НАТО створило спеціальний підрозділ StratCom COE, що займається дослідженням інформаційних загроз та формуванням демократичних комунікаційних практик. Особливого значення набуває питання довіри, оскільки в епоху надлишку інформації довіра стає найціннішим ресурсом. Публічна дипломатія, спрямована на створення достовірного, послідовного та передбачуваного образу держави, має працювати не лише з позитивним іміджем, а й з потенційними репутаційними ризиками. Наприклад, скандали,

пов'язані з політичними кризами або порушеннями прав людини, здатні швидко зруйнувати тривало вибудовуваний образ. Саме тому сучасна публічна дипломатія включає елементи медіа-моніторингу, кризової комунікації та репутаційного менеджменту, що дозволяє оперативно реагувати на інформаційні виклики.

Таким чином, еволюція публічної дипломатії демонструє її перехід від допоміжного інструмента до ключового механізму зовнішньої політики. Якщо в минулому вона виконувала суто представницькі функції, то сьогодні вона є повноцінним інструментом міжнародного впливу, що охоплює культурні, інформаційні, цифрові та соціальні аспекти взаємодії. Розвиток глобальних медіа та соціальних мереж радикально змінив логіку міжнародної комунікації: держави більше не можуть контролювати весь інформаційний простір, але вони можуть створювати переконливі оповідання, ціннісні пропозиції та візії майбутнього. Отже, сучасна публічна дипломатія – це складне, багатокомпонентне явище, яке продовжує змінюватися відповідно до викликів часу. Вона поєднує елементи комунікації, культури, політики, безпеки та технологій. Її успіх залежить від здатності держави бути відкритою, послідовною та автентичною. У підсумку можна стверджувати, що у XXI столітті публічна дипломатія стає не лише засобом формування національного іміджу, але й важливим чинником глобальної стабільності, діалогу та взаєморозуміння між народами, що робить її одним із фундаментальних інструментів сучасної міжнародної системи [3].

1.2. Геополітичні виклики сучасності: глобальні тенденції та їх вплив на дипломатію держав

Геополітичні виклики сучасності формують багатовимірний простір міжнародних взаємин, у якому держави змушені по-новому осмислювати місце та роль публічної дипломатії у забезпеченні власних національних інтересів [14]. Сучасна світова система, що характеризується нестабільністю,

фрагментованістю та зростанням кількості акторів, потребує від держав не лише гнучких зовнішньополітичних стратегій, а й здатності переконливо комунікувати свої позиції глобальній аудиторії. Зрештою, у таких умовах публічна дипломатія стає не просто інструментом іміджевого впливу, а ключовим механізмом формування міжнародної легітимності та зміцнення довіри, що особливо важливо на тлі конкуренції наративів, інформаційних конфліктів і технологічних трансформацій [23]. Однією з визначальних тенденцій сучасності є посилення багатополлярності, що, по суті, зумовлює ускладнення структур глобального управління. Після завершення «холодної війни» міжнародна система тривалий час функціонувала в парадигмі американської гегемонії, проте, починаючи з 2010-х років, відчутним став підйом таких центрів сили, як Китай, Індія, країни Перської затоки та окремі держави Південно-Східної Азії. Зростання Китаю, зокрема, відповідно трансформувало регіональну та глобальну архітектуру безпеки, а також поставило перед Заходом питання адаптації власних стратегій впливу. У свою чергу, Пекін активно використовує інструменти публічної дипломатії, від мережі Інститутів Конфуція до глобальних медіа CGTN (Китайська глобальна телевізійна мережа), для поширення власного бачення міжнародного порядку та легітимації концепції «спільноти єдиної долі людства». Така стратегія показує, що публічна дипломатія дедалі більше перетворюється на поле конкурентної взаємодії між великими державами [25].

Поряд із багатополлярністю, помітним стає також феномен регіонального ренесансу, коли окремі регіональні об'єднання або держави зростають як автономні актори. Європейський Союз, попри внутрішні виклики на кшталт Brexit та зростання популізму, прагне зміцнити власні позиції як «нормативна сила». Іншими словами, ЄС апелює до цінностей демократії, прав людини, сталого розвитку, намагаючись поширювати їх через дипломатію, культурні програми, обмінні ініціативи та проекти громадянського суспільства. Наприклад, програми Erasmus+ та European Endowment for Democracy (Європейський фонд за демократію) стали відомими інструментами виховання

лояльності та підтримки в країнах-партнерах [20]. У цьому контексті можна зазначити, що публічна дипломатія ЄС спрямована не лише на інформування, а й на просування певної моделі суспільного розвитку, що відповідає його довгостроковим геополітичним інтересам. Своєю чергою, різке погіршення міжнародної безпекової ситуації, спричинене військовими конфліктами, зокрема повномасштабною російсько-українською війною, поставило перед світом питання про роль інформаційного виміру у сучасних війнах. Як засвідчила практика України, публічна дипломатія здатна стати важливим інструментом мобілізації міжнародної підтримки [11]. З початку 2022 року Україна застосувала широкий спектр дипломатичних практик – від звернень Президента до парламентів різних держав до активного використання соціальних мереж для донесення правди про війну. Саме поєднання офіційних повідомлень, цифрової дипломатії та мобілізації культурних інституцій, таких як Український інститут та платформа Ukraine Now («Україна зараз»), дозволило Україні зміцнити свій міжнародний образ як держави, що веде боротьбу за свободу та демократичні цінності. Більше того, публічна дипломатія України стала прикладом ефективного формування глобальних наративів, які впливають на рішення урядів та міжнародних організацій.

Ще одним викликом сучасності є інтенсивна трансформація глобального інформаційного середовища. Цифровізація, з одного боку, відкрила нові можливості для держав у поширенні власних меседжів, а з іншого – спричинила появу масштабних загроз, пов'язаних із дезінформацією, кібератаками та маніпуляціями громадською думкою [15]. Зміна балансу між традиційними медіа й платформами Web 2.0, а нині і Web 3.0, сформувала складне середовище, у якому держави вимушені не лише реагувати на ризики, а й адаптовувати свої дипломатичні стратегії. Наприклад, США активно використовують програми Державного департаменту на кшталт Digital Communication Network (Мережа цифрових комунікацій) для боротьби з пропагандою та підтримки медіаграмотності в країнах-партнерах. У свою чергу, Європейський Союз створив спеціальну групу East StratCom Task Force

(Оперативна група East StratCom зі стратегічних комунікацій ЄС), що зосереджується на викритті дезінформації та зміцненні інформаційної стійкості сусідніх держав [18]. Однак цифровізація не лише підсилює можливості держав, а й зменшує їхній контроль над інформаційними потоками. Недержавні актори: міжнародні корпорації, глобальні соціальні мережі, транснаціональні рухи та інфлюенсери, отримали здатність формувати глобальні наративи, часом суперечні державним інтересам. Таким чином, конкуренція за увагу аудиторії стає ключовою проблемою публічної дипломатії. Більш того, сучасні суспільства дедалі сильніше страждають від «інформаційного перевантаження», що ускладнює донесення точних та надійних повідомлень. Тому держави змушені шукати нові формати – інтерактивні комунікаційні платформи, залучення лідерів думок, партнерства з культурними та освітніми установами, а також технологічні рішення, пов'язані з аналізом великих даних та штучним інтелектом [17].

Окрім того, глобальні виклики пов'язані з посиленням ідеологічної поляризації, яка помітно впливає на міжнародні комунікації [14]. Суперечності між ліберальними демократіями та авторитарними режимами дедалі більше проявляються у сфері публічної дипломатії. Наприклад, авторитарні держави активно використовують механізми державного контролю над медіа, створюючи привабливі, але маніпулятивні інформаційні образи. Водночас вільні демократії стикаються з труднощами у відстоюванні власних цінностей, адже вимушені діяти у відкритому інформаційному середовищі, що не дозволяє застосовувати жорсткі інструменти впливу. Цей дисбаланс вимагає від демократичних держав посилення стратегічних комунікацій та більш системної взаємодії з міжнародною аудиторією. На додачу до політичних факторів, глобальні трансформації, пов'язані зі зміною клімату, міграційною кризою, енергетичними ризиками та пандемічними загрозами, суттєво впливають на зміст сучасної публічної дипломатії [25]. Держави змушені репрезентувати свою позицію щодо цих питань у ширшому гуманітарному контексті, демонструючи готовність до співпраці та відповідальності.

Наприклад, після пандемії COVID-19 зросла роль «глобальної охорони здоров'я» у дипломатичних комунікаціях, а такі країни, як Південна Корея та Нова Зеландія, змогли посилити міжнародний імідж завдяки ефективній кризовій комунікації та прозорості дій урядів [13]. Зазначимо, що геополітичні виклики сучасності суттєво трансформують підходи держав до публічної дипломатії, роблячи її не лише інструментом м'якої сили, а й центральною складовою забезпечення національної безпеки [30]. У світі, що характеризується зростанням непередбачуваності, конкуренцією нарративів, прискоренням технологічних змін та множинністю акторів, публічна дипломатія перетворюється на платформу стратегічного діалогу між державами та глобальною спільнотою. Саме тому її ефективність залежить від здатності держав адаптуватися до нових реалій, формувати переконливі комунікаційні стратегії та вибудовувати довгострокові партнерства, які можуть забезпечити стабільність і прогнозованість у мінливому міжнародному середовищі.

У цьому контексті важливо усвідомлювати, що публічна дипломатія вже давно перестала бути допоміжним інструментом традиційної дипломатії [3]. Натомість вона перетворилася на один із ключових каналів формування міжнародного порядку денного, адже саме через неї держави мають змогу пояснювати логіку своїх рішень, демонструвати відкритість, вибудовувати партнерські відносини й формувати позитивний імідж серед іноземних аудиторій [11]. Більш того, у сучасних умовах публічна дипломатія набуває рис багаторівневості: дипломатичні служби співпрацюють із неурядовими організаціями, бізнесом, академічним середовищем та діаспорою, що, своєю чергою, робить комунікаційний вплив більш комплексним і, як не дивно, більш цілеспрямованим [23]. Зміна пріоритетів міжнародної безпеки також відображається у змісті публічної дипломатії. Адже, як свідчить досвід останніх років, держави змушені приділяти все більше уваги таким темам, як кібербезпека, протидія гібридним загрозам, зміцнення інформаційної стійкості та захист критичної інфраструктури. Показовим є приклад Ізраїлю, який

сформував розгалужену систему стратегічних комунікацій, орієнтовану на одночасне інформування, мобілізацію громадської підтримки та протидію дезінформаційним кампаніям. Успішність цієї моделі пояснюється поєднанням державних інституцій, технологічних компаній і дослідницьких центрів, що разом забезпечують збалансовану та послідовну зовнішню комунікацію. У свою чергу, країни Європи починають адаптовувати схожі підходи, усвідомлюючи, що публічна дипломатія у XXI столітті більше не може бути відокремленою від безпекової політики [14].

На рівні глобального управління дедалі очевиднішою стає потреба держав у підтримці діалогу з молоддю, академічними колами та професійними спільнотами [14]. Оскільки саме вони формують довготривалі міжнародні зв'язки, культурні й інтелектуальні коаліції, а також здатні генерувати нові ідеї, що впливають на стратегії урядів. У цьому контексті особливо помітною є роль міжнародних академічних програм, культурних сезонів, цифрових платформ для міжкультурного обміну, а також публічних лекцій і конференцій. Наприклад, British Council (Британська Рада) і Goethe-Institut (Інститут Гете) десятиліттями вибудовують системні зв'язки через мову, мистецтво й освіту, створюючи довгострокову базу для політичного та економічного діалогу [20]. Такі інституції не просто представляють свою країну, вони допомагають іншим суспільствам зрозуміти її спосіб мислення, що є критично важливим у складних геополітичних умовах [9].

Як наслідок, стратегічний успіх держав у сфері публічної дипломатії дедалі сильніше залежить від здатності працювати із цінностями [11]. Ідеться не лише про декларування прихильності до демократії, свободи слова чи прав людини, але й про демонстрацію практичних кроків у цих сферах. Адже сучасна міжнародна аудиторія, маючи доступ до різноманітних джерел інформації, здатна критично оцінювати дії держав і порівнювати їхні заявлені принципи з реальними практиками. Наприклад, скандинавські країни, відомі високим рівнем прозорості та суспільної довіри, успішно використовують ці риси у своїх дипломатичних стратегіях, будуючи імідж відповідальних і

стабільних партнерів [32]. Натомість держави, що демонструють суперечливість між риторикою та практикою, нерідко стикаються з кризами довіри, які суттєво обмежують їхній зовнішньополітичний потенціал. Нарешті, глобальні тенденції засвідчують потребу у формуванні нових форматів міждержавного діалогу, орієнтованих на довгострокову співпрацю [23]. Адже геополітичні виклики сучасності не обмежуються територіальними конфліктами або боротьбою за сфери впливу. Вони включають також проблеми глобального нерівномірного розвитку, соціальної поляризації, технологічної нерівності та доступу до інновацій. Відповідно, публічна дипломатія має враховувати ці фактори та сприяти створенню інклюзивних міжнародних платформ, які дозволять державам не лише захищати власні інтереси, але й спільно працювати над вирішенням глобальних проблем [30].

У підсумку варто зазначити, що геополітичні процеси XXI століття не лише ускладнюють міжнародну взаємодію, але й відкривають нові можливості для держав, здатних адаптуватися та інноваційно використовувати інструменти публічної дипломатії [3]. У світі, де інформація стає стратегічним ресурсом, а довіра стає ключовою умовою глобальної стабільності, саме публічна дипломатія перетворюється на механізм, який поєднує зовнішню політику, комунікацію, культуру, технології та цінності. Тому ефективність держав у цьому вимірі залежить не лише від потужності їхніх ресурсів, а й від якості стратегічного мислення, здатності передбачати тенденції та формувати наративи, які резонують із глобальною аудиторією. Усе це дозволяє стверджувати, що в умовах сучасних геополітичних трансформацій публічна дипломатія стає одним із ключових інструментів забезпечення стабільності, формування міжнародної довіри та просування національних інтересів у світі, який стрімко змінюється.

1.3. Напрями та інструменти реалізації публічної дипломатії в умовах сучасних геополітичних викликів

Публічна дипломатія в умовах сучасних геополітичних викликів постає як комплекс дій, спрямованих на формування позитивного міжнародного іміджу держави, налагодження стійкого комунікативного діалогу з іноземними суспільствами та просування національних інтересів у глобальному середовищі, яке, зрештою, характеризується зростанням турбулентності, інформаційної конкуренції та боротьби наративів [14]. У сучасній системі міжнародних відносин публічна дипломатія активно трансформується, адаптуючись до нових технологічних можливостей і політичних реалій, зокрема до гібридних загроз, фрагментації міжнародної безпеки, а також підвищення ролі недержавних акторів, включно з медіа-платформами та лідерами громадської думки [23]. Як наслідок, напрями та інструменти публічної дипломатії значно розширилися й охоплюють не лише традиційні дипломатичні практики, а й сучасні цифрові та культурно-гуманітарні формати взаємодії. Передусім, одним із ключових напрямів сучасної публічної дипломатії виступає комунікаційна дипломатія, яка охоплює стратегічну комунікацію, інформування міжнародної аудиторії та роботу з медіа. У цьому контексті стратегічні комунікації відіграють вирішальну роль, адже дозволяють державам формувати узгоджені меседжі, що мають підвищувати довіру до країни та сприяти реалізації її зовнішньополітичних цілей. Наприклад, країни Балтії активно застосовують стратегічні комунікації для протидії дезінформації з боку зовнішніх акторів, використовуючи як державні структури, так і громадські організації. Подібним чином, ЄС створив East StratCom Task Force, який, між іншим, здійснює моніторинг інформаційних загроз та поширює правдиві дані про політичні процеси в Європі [11]. Завдяки цьому формуються нові стандарти інформаційної безпеки, що дозволяють державам більш ефективно захищати власний інформаційний простір.

Другим важливим напрямом виступає культурна дипломатія, яка, з одного боку, ґрунтується на потужних цивілізаційних надбаннях держави, а з

іншого – сприяє її м'якій присутності у світовому культурному та гуманітарному просторі [20]. Культурні обміни, мовні програми, наукові резиденції та діяльність культурних інститутів, усе це, по суті, формує позитивний образ держави, зміцнює довгострокові зв'язки між суспільствами й, таким чином, підвищує її вплив. Як відомо, Британська Рада, Інститут Гете, Альянс Франсез чи Японський фонд стали інституціями, що символізують гуманітарну присутність відповідних держав далеко за їхніми кордонами [9]. Подібні інститути не лише просувають мову та культуру, але й реалізують спільні освітні та наукові проекти, будують платформи для інтеркультурного діалогу й тим самим зміцнюють міжнародне партнерство. У сучасних умовах культурна дипломатія набуває ще більшого значення, адже дозволяє державам протидіяти негативним стереотипам, які можуть бути сформовані внаслідок геополітичного протистояння.

Окреме місце у структурі публічної дипломатії посідає цифрова дипломатія, що стрімко розвивається в контексті глобальної діджиталізації [15]. Цей напрям охоплює використання соціальних мереж, онлайн-платформ, віртуальних комунікацій та інструментів big data для взаємодії з міжнародною аудиторією. Безперечно, цифрова дипломатія стала потужним засобом швидкого реагування на кризи, донесення актуальних позицій держави та оперативного коригування зовнішньополітичних меседжів [18]. Наприклад, Міністерство закордонних справ України успішно застосовує цифрову дипломатію для інформування світової спільноти про перебіг російсько-української війни, використовуючи платформи X(Twitter), Facebook, Instagram та TikTok. Завдяки такій діяльності Україна змогла сформувати глобальний дискурс підтримки, а також розширити коло союзників у різних регіонах світу. Крім того, цифрова дипломатія створює умови для розвитку електронних сервісів взаємодії з іноземними громадянами, зокрема для організації онлайн-заходів, віртуальних конференцій і міжнародних форумів.

Не менш суттєвим напрямом публічної дипломатії є освітня дипломатія, що передбачає просування освітніх програм держави за кордоном, залучення

іноземних студентів, міжнародні академічні партнерства та спільні дослідження [11]. Програми академічної мобільності Erasmus+, Fulbright, DAAD (Німецька служба академічних обмінів) чи Chevening (стипендіальна програма) стали важливими інструментами, завдяки яким держави розширюють коло своїх прихильників серед молоді та інтелектуальних еліт інших країн. Сучасні геополітичні реалії, до речі, демонструють, що освітня дипломатія має величезний потенціал для зміцнення міждержавних зв'язків і формування проукраїнських або проєвропейських наративів серед широкої міжнародної спільноти [14].

Поряд з цим виняткову роль відіграє економічна дипломатія, яка спрямована на просування національного бізнесу, інвестиційних можливостей та бренду країни у світі. Публічна дипломатія в цьому вимірі працює через комунікаційні кампанії, міжнародні бізнес-форуми, виставки, експо-події та спеціальні програми просування експорту. Наприклад, Korea Trade-Investment Promotion Agency (KOTRA) здійснює масштабні міжнародні заходи, спрямовані на презентацію інноваційних корейських технологій, завдяки чому Південна Корея утвердилась як один із глобальних лідерів у сфері високих технологій. Економічна дипломатія взаємодіє з публічною дипломатією у тих випадках, коли формується імідж держави як надійного економічного партнера, що потенційно здатне впливати на довіру іноземних інвесторів і суспільств [3, с. 23-25].

В умовах загострення глобальних конфліктів, підвищення ролі інформаційно-комунікаційних технологій та посилення конкуренції між великими державами значення наукової дипломатії зростає надзвичайно швидко. Вона передбачає співпрацю в академічних дослідженнях, інноваційних проєктах, обмін науковими кадрами та участь у міжнародних дослідницьких консорціумах. Зокрема, CERN, European Space Agency або Horizon Europe є прикладами платформ, де публічна дипломатія реалізується у вигляді наукового співробітництва [4]. Через такі формати держави формують довгострокові зв'язки, засновані на спільних дослідницьких інтересах, що,

відповідно, сприяє зниженню рівня напруги у міжнародних відносинах. Поряд із зазначеними напрямками, сучасна публічна дипломатія активно застосовує комплекс інструментів, які забезпечують її ефективність і гнучкість. До ключових інструментів належать медіакампанії, міжнародні культурні фестивалі, комунікаційні платформи, робота прес-аташе, офіційні вебресурси, віртуальні тури, медіаконтент, партнерські програми та спеціальні інформаційні проєкти. Наприклад, формування глобальних брендів на кшталт «Ukraine Now», «Cool Japan» або «Incredible India» стало результатом застосування цілого комплексу інструментів публічної дипломатії, що охоплюють як візуальні комунікації, так і медійно-просвітницьку роботу [23].

Сучасна система публічної дипломатії представляє собою багатовимірний комплекс напрямів і інструментів, які, з одного боку, забезпечують комунікативну присутність держави у глобальному інформаційному середовищі, а з іншого – дозволяють зміцнювати довіру, формувати позитивні наративи та вибудовувати партнерські відносини навіть у контексті найскладніших геополітичних трансформацій [30]. Її ефективність залежить від здатності держави гармонійно поєднувати традиційні й інноваційні форми взаємодії, оперативно реагувати на інформаційні загрози та постійно оновлювати комунікаційні стратегії відповідно до динаміки глобального середовища. Саме тому публічна дипломатія в XXI столітті стає не лише інструментом зовнішньої політики, але й важливим чинником забезпечення національної безпеки та міжнародної стійкості держав [14]. Окрім уже згаданих, інструментальний арсенал публічної дипломатії постійно розширюється, адже сучасні держави прагнуть охопити максимально широкі аудиторії, використовуючи як класичні, так і високотехнологічні засоби впливу. Серед таких інструментів варто виокремити історичні наративи, кризові комунікації, брендинг територій, діяльність діаспор, медіамоніторинг і фактчекінг, а також візуальну дипломатію, що включає елементи дизайну, символіки та візуальних кампаній [14]. Першим і надзвичайно важливим інструментом виступає використання історичних наративів. Держави активно

формують та поширюють інтерпретації власного минулого, які мають підсилити їхній міжнародний авторитет та легітимізувати зовнішню політику. Наприклад, Польща послідовно інвестує у проекти, що висвітлюють наративи про боротьбу за свободу та демократичні цінності, підкреслюючи свою роль як форпосту європейської безпеки. Аналогічно, Південна Корея вибудовує міжнародні комунікації навколо теми економічного дива та розвитку інновацій, створюючи позитивний імідж прогресивної та технологічно потужної держави [11]. Використання історичних наративів як інструменту дозволяє державам конструювати власну ідентичність у міжнародному просторі, водночас відмежовуючись від інформаційних атак і дискредитаційних кампаній супротивників.

Не менш важливим інструментом є кризові комунікації, які дозволяють державам оперативно реагувати на інформаційні виклики, стихійні лиха, політичні кризи чи військові загрози. Успішна кризова комунікація визначається прозорістю, швидкістю та точністю передавання інформації [28]. Україна, у свою чергу, демонструє ефективний приклад кризової комунікації в умовах повномасштабної війни: завдяки системним пресбрифінгам, аналітичним матеріалам, роботі Центру протидії дезінформації та активності офіційних акаунтів у соцмережах створюється цілісний інформаційний фронт, орієнтований як на національну, так і на міжнародну аудиторію.

Особливої уваги потребує інструмент брендингу територій, який полягає у створенні впізнаваного образу країни, міста чи регіону та його просуванні на міжнародній арені. Відомими прикладами є національні бренди «Great Britain», «Amazing Thailand», «Incredible India» чи «Cool Japan». Україна, між іншим, активно використовує бренд «Ukraine Now» для популяризації власної історії, культури, технологічних досягнень і туристичного потенціалу [13]. Брендинг територій сприяє підвищенню інвестиційної привабливості, розвитку культурного обміну та формуванню позитивної міжнародної репутації. У сучасних умовах цей інструмент поєднується з цифровим маркетингом, соціальними мережами, інтерактивними платформами та

креативними індустріями, що значно розширює його вплив [15]. Вагоме місце у структурі інструментів займає діяльність діаспор, які можуть виступати потужними агентами публічної дипломатії. Діаспори сприяють поширенню інформації про свою країну, організують культурні фестивалі, підтримують громадські кампанії та, зрештою, створюють позитивний імідж держави за кордоном. Українська діаспора в Канаді та США є одним із найвпливовіших прикладів: вона активно лобіює інтереси України, бере участь у просвітницьких проектах, співпрацює з політиками та медіа, а також підтримує гуманітарні ініціативи в Україні. Діаспора стає важливим джерелом «м'якої сили», яке здатне впливати на зовнішню політику інших держав [11].

Сучасні геополітичні реалії значно підвищують роль медіамоніторингу та фактчекінгу, без яких ефективна публічна дипломатія стала б неможливою. Держави та міжнародні організації інвестують у створення спеціалізованих центрів, що аналізують інформаційні потоки, виявляють дезінформаційні кампанії й надають рекомендації щодо їхнього нейтралізування. Прикладом є діяльність уже згаданої East StratCom Task Force, а також таких платформ, як EUvsDisinfo, StopFake або Bellingcat. Ці структури не лише спростовують неправдиві повідомлення, але й формують довгострокові механізми інформаційної стійкості суспільств [30].

Окремий інструмент – візуальна дипломатія, що охоплює використання фотографії, інфографіки, відеоконтенту, дизайну та символів для поширення ідей та наративів [15]. У добу візуальних платформ, таких як Instagram, TikTok чи YouTube, візуальна дипломатія стає одним із найефективніших способів комунікації з молоддю та глобальною аудиторією. Наприклад, Японія майстерно поєднує традиційні культурні символи (самураї, сакура, кімоно) з сучасними елементами попкультури (аніме, кіберпанк), створюючи унікальну візуальну естетику, яка приваблює мільйони людей по всьому світу [9]. Україна також активно вибудовує свою візуальну дипломатію: поширення символів спротиву, інфографіка про військові злочини РФ, відеокампанії про

українських культурних діячів – усе це формує сильний візуальний наратив у міжнародному інформаційному просторі.

Ще одним важливим інструментом стає співпраця з міжнародними та міжурядовими організаціями, які допомагають державам розширити канали комунікації. Завдяки партнерству з ООН, ЄС, НАТО, ЮНЕСКО чи Радою Європи держави отримують додаткові платформи для поширення власних позицій і впливу на формування глобальних норм [11]. Участь у міжнародних форумах, самітах і конференціях також сприяє розширенню мережевої дипломатії, що, відповідно, дозволяє державам формувати багаторівневі інформаційні коаліції.

Врешті-решт, одним із найбільш гнучких інструментів виступає громадська участь, тобто налагодження прямої взаємодії з іноземними аудиторіями через дискусії, круглі столи, онлайн-зустрічі, культурні події, участь у міжнародних ярмарках та ініціативах громадської дипломатії [3]. Цей інструмент підсилює ефект присутності держави, формує довіру та створює нові канали співпраці між громадянами різних країн. Крім зазначених, важливо наголосити, що інструментарій публічної дипломатії постійно оновлюється під впливом технологічних інновацій, змін поведінки аудиторій та розвитку глобальних комунікаційних мереж. У цьому сенсі особливого значення набувають інноваційні формати комунікації, що виходять за межі традиційних методів і включають використання штучного інтелекту, інтерактивних платформ [17]. Іншими словами, сучасна публічна дипломатія поступово переходить від односторонньої моделі «держава – суспільство» до багаторівневої взаємодії, де аудиторія не лише пасивно сприймає інформацію, але й активно бере участь у її створенні, поширенні та інтерпретації.

Зазначимо, що механізми публічної дипломатії, на відміну від окремих інструментів чи напрямів, являють собою системні способи організації, координації та реалізації комунікаційних зусиль держави, що забезпечують сталість, узгодженість і стратегічну ефективність взаємодії з іноземними аудиторіями [4]. Якщо інструменти – це конкретні засоби впливу, то механізми

– це внутрішні й зовнішні процеси, що формують інституційний каркас діяльності публічної дипломатії. Вони дозволяють об'єднати різні форми комунікації, визначити відповідальних акторів, забезпечити ресурси, а також, що не менш важливо, інтегрувати публічну дипломатію в ширшу зовнішньополітичну стратегію держави (Табл 1.).

Таблиця 1.

Механізми публічної дипломатії [складено автором]

Механізм	Сутність механізму	Основні елементи / складові	Приклади реалізації
1. Інституційно-організаційний	Формування інституційної структури, відповідальної за реалізацію публічної дипломатії.	Відповідні підрозділи МЗС; культурні інститути; центри стратегічних комунікацій; урядові агенції гуманітарної та культурної дипломатії.	British Council, Goethe-Institut, Український інститут, East StratCom Task Force.
2. Нормативно-правовий	Законодавче регулювання діяльності у сфері публічної дипломатії, закріплення принципів, стандартів та процедур.	Закони та стратегії публічної дипломатії; документи з інформаційної безпеки; регламенти міжнародних програм; нормативи роботи медіа та культурних установ.	Smith–Mundt Act (США), Стратегія ЄС боротьби з дезінформацією, положення Ради Європи та ЮНЕСКО.
3. Фінансово-економічний	Забезпечення фінансування програм публічної дипломатії за рахунок державних, міжнародних та приватних ресурсів.	Державний бюджет; грантові програми; міжнародна допомога; партнерські проекти business–government; фонди підтримки культури й освіти.	Erasmus+, Creative Europe, Horizon Europe, USAID, інвестиції Кореї та Японії в креативні індустрії.
4. Комунікаційно-мережевий	Взаємодія між державними та	Співпраця з медіа; партнерство з	Співпраця МЗС України з

	недержавними акторами, які залучені до поширення публічної дипломатії.	університетами та НУО; діяльність діаспор; public-private partnerships.	волонтерами; партнерства Британської Ради; американська модель дипломатії за участі Google, Meta, Netflix.
5. Аналітично-оцінювальний	Системна оцінка результативності публічної дипломатії та моніторинг міжнародного інформаційного середовища.	Контент-аналіз; аналіз великих даних; соціологічні опитування; моніторинг соцмереж.	Nation Brands Index, Soft Power 30, дослідження Pew Research Center, цифрова аналітика МЗС.
6. Кризово-комунікаційний	Реагування на інформаційні кризи, конфлікти, атаки чи надзвичайні ситуації.	Антикризові протоколи; спеціальні брифінги; кризові центри; швидке оновлення інформації; координація з міжнародними ЗМІ.	Комунікації України після 24.02.2022; дії урядів під час COVID-19; реакції НАТО на інформаційні атаки.
7. Механізм міжнародного партнерства	Забезпечення зовнішньої інфраструктури публічної дипломатії через участь у міжнародних організаціях та програмах.	Двосторонні угоди; культурні програми ООН, ЄС, ЮНЕСКО; участь у форумах та самітах; регіональні ініціативи.	Участь України в Раді Європи, НАТО, ЮНЕСКО; проєкти Eastern Partnership; програми трансатлантичної співпраці.

Зазначимо, що інструменти публічної дипломатії в умовах сучасних геополітичних викликів є надзвичайно різноманітними та взаємодоповнюючими. Вони поєднують традиційні форми культурно-гуманітарного впливу та інноваційні засоби цифрового простору, забезпечуючи державам можливість формувати ефективний інформаційний щит, просувати власні цінності й вибудовувати довготривалі партнерські зв'язки. Механізми публічної дипломатії формують структурну основу, яка забезпечує ефективність інструментів і напрямів. Саме завдяки поєднанню

інституційних, нормативних, фінансових, мережевих і аналітичних механізмів держава може створити цілісну систему публічної дипломатії, здатну протистояти сучасним геополітичним викликам, формувати позитивний міжнародний імідж та забезпечувати довгострокову стратегічну присутність у глобальному інформаційному просторі. Складність глобального середовища лише підсилює важливість цих інструментів та механізмів, адже саме вони дозволяють державам не лише виживати у конкурентному геополітичному просторі, але й активно формувати його правила.

Висновки до розділу 1

Розкрито, що сутність та еволюція поняття «публічна дипломатія» у сучасній теорії міжнародних відносин засвідчують глибоку трансформацію способів, за допомогою яких держави вибудовують свою присутність у глобальному комунікаційному просторі. Публічна дипломатія, що виникла як інструмент «м'якого» впливу та формування позитивного іміджу, поступово перетворилася на багаторівневу систему стратегічних комунікацій, спрямованих на взаємодію з іноземними суспільствами, медіа та недержавними акторами. Вона охоплює змістовні меседжі, культурні ініціативи, обміни, інформаційні кампанії та цифрові інструменти, які формують не лише образ держави, а й структурують очікування та уявлення міжнародної спільноти щодо її ролі. Важливо наголосити, що в еволюції цього поняття ключову роль відіграли зміни в архітектурі міжнародної системи: зростання ролі недержавних акторів, розширення інформаційних технологій, посилення міжкультурних взаємодій та, зрештою, глобальна конкуренція наративів. Сучасна публічна дипломатія охоплює не лише культурний або медійний компонент, але й стратегічний аналіз, прогнозування, взаємодію з аудиторіями у цифровому середовищі.

З'ясовано, що геополітичні виклики сучасності, без перебільшення, визначають нову конфігурацію міжнародних відносин, у межах якої

дипломатія держав, зокрема й публічна, набуває додаткових функцій. Зростання напруженості між великими державами, формування нових центрів сили, регіональні конфлікти, гібридні загрози, енергетична та продовольча безпека, а також глобальні кризи, усе це створює складне середовище, в якому традиційні форми дипломатичної взаємодії часто виявляються недостатніми. У цій ситуації публічна дипломатія, з одного боку, стає інструментом протидії дезінформації, а з іншого – засобом мобілізації міжнародної підтримки, формування коаліцій та зміцнення довіри. До того ж, сучасні виклики демонструють, що боротьба за вплив відбувається не лише у військовій чи економічній площині, але й у символічному вимірі у боротьбі за інтерпретацію подій, за визначення того, що є легітимним і що має бути засудженим світовою спільнотою. Тому дипломатія сьогодення дедалі більше спрямована на роботу з глобальною аудиторією, яка перебуває під впливом цифрових платформ, соціальних мереж та швидкоплинних інформаційних потоків.

У цьому контексті напрями та інструменти реалізації публічної дипломатії істотно урізноманітнюються. Держави поєднують традиційні формати – культурні центри, освітні програми, академічні обміни із сучасними цифровими інструментами, що охоплюють соціальні медіа, мультимедійні кампанії, онлайн-платформи взаємодії та стратегічні комунікації, спрямовані на протидію інформаційним загрозам. Водночас, одним з ключових напрямів стає розвиток партнерств з недержавними акторами: громадськими організаціями, культурними інституціями, медіа й навіть приватними компаніями, здатними розширити вплив держави та забезпечити багатовекторну комунікацію з іноземними суспільствами. Такі інструменти, як цифрова дипломатія, кризові комунікації, гуманітарні ініціативи або цілеспрямована підтримка міжнародних культурних проєктів, дозволяють державам адаптуватися до складної геополітичної реальності та посилювати власну «м'яку силу».

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ НІМЕЧЧИНИ

2.1. Становлення системи та інструменти публічної дипломатії Німеччини

Становлення системи та інструментів публічної дипломатії Німеччини є складним і багатовимірним процесом, у якому, з одного боку, відображено історичні трансформації держави після Другої світової війни, а з іншого – прагнення сучасної Німеччини посісти провідне місце в Європі та світі завдяки «м'якій силі» й здатності формувати міжнародний порядок через комунікацію та цінності [32]. З огляду на це, публічна дипломатія Німеччини постає не лише як сукупність зовнішньополітичних інструментів, а як цілісна система, що має інституційні, нормативні та стратегічні компоненти [11]. Ця система розвивалася поступово, проходячи кілька етапів, які, власне, відображають еволюцію німецької ідентичності, світоглядних орієнтирів і стратегічних інтересів у мінливому глобальному середовищі.

Першим етапом становлення сучасної німецької публічної дипломатії прийнято вважати повоєнний період. Тоді основним викликом для Німеччини була відбудова міжнародної довіри та подолання наслідків нацистської пропаганди. У цьому контексті, як не парадоксально, фундаментом німецької публічної дипломатії стали зовнішні впливи: діяльність американських інформаційних служб, британських місій, а також програми демократизації на окупованих територіях [92]. Уже в 1950-х роках почалося активне формування власних інструментів «культурної дипломатії», передусім через розвиток таких інституцій, як Goethe-Institut, заснований у 1951 році. Ця організація стала провідним каналом поширення німецької мови та культури за кордоном, і цей функціонал у подальшому визначив образ Німеччини як «культурної держави» (Kulturnation), яка використовує культурний діалог як ключовий інструмент впливу [34]. Наприклад, уже в 1960–1970-х роках Goethe-Institut відкрив десятки центрів у Європі, Азії та Латинській Америці, що сприяло

формуванню позитивного іміджу Німеччини у країнах, які ще недавно сприймали Німеччину з недовірою [36].

Другий етап розвитку припадає на період після об'єднання Німеччини у 1990 році. У цей час зовнішньополітична доктрина Німеччини зміщується в бік активнішої глобальної присутності, а публічна дипломатія стає важливим інструментом не лише культурного, але й політичного позиціювання [19]. Важливо підкреслити, що саме у 1990-х роках формується концепт Німеччини як «цивільної держави» (*Zivilmacht*), який передбачає реалізацію національних інтересів шляхом мирних засобів, дипломатії, культурної взаємодії та економічного партнерства [71]. У цьому контексті публічна дипломатія починає включати ширший спектр інструментів: від академічного обміну до міжнародного мовлення, від участі в глобальних гуманітарних ініціативах до активного використання комунікаційних технологій. Особливе місце посідає Німецька служба академічних обмінів (*DAAD*), яка стала одним із найпотужніших інструментів німецької «м'якої сили» [100]. Її програми щороку охоплюють тисячі студентів, науковців та викладачів, створюючи довготривалі мережі фахівців, пов'язаних із Німеччиною. Для прикладу, програми *DAAD* для України після 2014 року значно розширилися й стали важливим каналом академічної взаємодії та підтримки реформ, що підкреслює адаптивність німецької публічної дипломатії до політичних криз і регіональних викликів [21]. Суттєвий внесок у формування міжнародного образу Німеччини робить також *Deutsche Welle* – національна міжнародна мовна корпорація, яка веде мовлення понад 30 мовами [92]. Її діяльність не обмежується новинним контентом: *DW* активно створює аналітичні програми, документальні проекти та освітні курси, завдяки чому формує у глобальній аудиторії уявлення про Німеччину як сучасну демократичну державу, що підтримує свободу слова та плюралізм. Показовим є запуск у 2010-х роках *DW Akademie* – освітнього центру, який реалізує програми із медіаграмотності та розвитку незалежних медіа в країнах, що переживають політичну нестабільність [50]. Отже, німецька публічна дипломатія виходить далеко за

межі культурного впливу і набуває чітко вираженого політичного та цивілізаційного виміру.

На третьому етапі, починаючи з 2010-х і особливо після 2022 року, публічна дипломатія Німеччини переживає глибоку трансформацію у відповідь на глобальні кризи, цифровізацію міжнародної комунікації та зміну геополітичних реалій [41]. Концепція «*Zeitenwende*», проголошена канцлером О. Шольцем у 2022 році у зв'язку з повномасштабною російською агресією проти України, стала своєрідним маркером нового етапу в німецькій зовнішній політиці [91]. У межах цієї переорієнтації публічна дипломатія отримує ще більше значення, адже, по-перше, вона має пояснювати міжнародним партнерам нові безпекові підходи Німеччини, а по-друге – активно протидіяти дезінформації, яка стала одним із ключових інструментів російської гібридної війни [24]. Таким чином, у структурі німецької публічної дипломатії формується новий напрям – стратегічні комунікації, що поєднують інформаційну політику, дипломатичні меседжі та цифрові інструменти взаємодії з аудиторією [105]. Інституційно система публічної дипломатії Німеччини є однією з найбільш розгалужених у Європейському Союзі [11]. Центральну роль відіграє Федеральне міністерство закордонних справ (*Auswärtiges Amt*), яке координує діяльність зовнішніх представництв, комунікаційні кампанії та культурні програми [40]. Поруч із ним діють низка напівавтономних організацій: *Goethe-Institut*, *DAAD*, *Alexander von Humboldt Stiftung*, *Deutschen Welle*, Фонд «Пам'ять, відповідальність і майбутнє», а також політичні фонди: *Konrad Adenauer Stiftung*, *Friedrich Ebert Stiftung*, *Heinrich Böll Stiftung*, які, хоча й не є класичними інструментами публічної дипломатії, проте відіграють значну роль у поширенні цінностей німецької політичної культури й підтримці демократичних інституцій за кордоном [32]. Наприклад, фонди К. Аденауера та Ф. Еберта реалізують освітні програми в Україні, Грузії, Молдові, сприяючи розвитку місцевого громадянського суспільства [21].

Серед інструментів публічної дипломатії Німеччини можна виокремити кілька ключових груп. По-перше, культурна дипломатія, представлена Goethe-Institut, культурними центрами, міжнародними фестивалями та виставками [34]. По-друге, освітня дипломатія, яка реалізується через DAAD, стипендіальні програми, партнерство університетів і наукові гранти [100]. По-третє, медійна дипломатія через Deutsche Welle, DW Akademie, а також активні цифрові комунікації німецьких посольств у соціальних мережах [66]. По-четверте, «громадська дипломатія», що включає гуманітарні проєкти, програми історичної пам'яті, підтримку прав людини та розвиток демократичних інституцій. Нарешті, стратегічні комунікації, які дедалі частіше відіграють вирішальну роль, особливо в умовах інформаційних загроз та інтенсивної боротьби за глобальні аудиторії [72]. Можна зазначити, що становлення системи публічної дипломатії Німеччини – це не просто процес інституційного розвитку, а глибока трансформація підходів до міжнародної комунікації, яка відображає еволюцію німецької державності, ідентичності та стратегічних інтересів [19]. Німеччина зуміла побудувати одну з найефективніших моделей публічної дипломатії у світі, засновану на поєднанні культурного потенціалу, демократичних цінностей, освітніх можливостей і сучасних комунікаційних технологій [33]. Саме завдяки такій комплексній системі Німеччина не лише посилює свій вплив, але й виступає ключовим актором у просуванні ліберального світового порядку, розвитку міжнародного діалогу та формуванні глобальних норм, що, безумовно, робить її досвід важливим для аналізу та порівняння з моделями інших держав [70].

Водночас сучасна німецька публічна дипломатія характеризується прагненням до інноваційності та адаптивності, що дозволяє їй ефективно реагувати на нові виклики глобального середовища. Зокрема, цифрова трансформація зовнішньополітичної комунікації стала неодмінною умовою підвищення її результативності. Німецькі дипломатичні місії активно використовують соціальні мережі: X (Twitter), Instagram, Facebook, YouTube для оперативного поширення інформації, пояснення позицій федерального

уряду, а також для боротьби з дезінформацією. Наприклад, під час російської агресії проти України офіційні акаунти МЗС та посольства Німеччини в Україні регулярно публікують спростування російських маніпуляцій, надають фактичні дані про підтримку України, допомагають формувати міжнародний консенсус у сфері безпеки. Це демонструє перехід від традиційної публічної дипломатії до «дипломатії в реальному часі», де важливими є швидкість реакції, прозорість, відкритість і здатність залучати різні аудиторії [18]. Крім того, Німеччина значно розширює інструменти «нарративної дипломатії». Йдеться про формування та просування позитивних історій про країну, що відображають її цінності: демократію, інклюзію, сталість, інноваційність, мультикультуралізм. Одним із прикладів такої політики є проєкти, пов'язані зі зміною енергетичної моделі Німеччини («Energiewende»), які активно просуваються за кордоном як доказ готовності країни інвестувати в екологічну трансформацію [56]. Німецькі представництва та медійні інституції систематично розповідають про досягнення у сфері зеленої енергетики, підтримку кліматичних ініціатив, розвиток технологій відновлюваної енергетики, створюючи образ держави як лідера сталого розвитку.

Важливо також звернути увагу на роль політичних фондів, які фактично є унікальним інструментом німецької публічної дипломатії, не притаманним іншим європейським державам у такій системності та масштабності [77]. Konrad-Adenauer-Stiftung (KAS), Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), Heinrich-Böll-Stiftung, Friedrich-Naumann-Stiftung, Rosa-Luxemburg-Stiftung реалізують понад сотню проєктів у різних регіонах світу [35]. Вони проводять тренінги, конференції, дослідження, підтримують громадянське суспільство та розвиток демократії. Наприклад, у країнах Східного партнерства ці фонди сприяють розвитку аналітичних центрів, медіаграмотності, виборчих реформ, що не лише покращує імідж Німеччини, але й сприяє стабілізації сусідніх регіонів через «м'який» вплив. Така діяльність фактично створює мережі довіри, які є важливими для довготривалих партнерств. Додатковим виміром німецької публічної дипломатії є культурно-історична політика пам'яті. Через програми,

що стосуються вивчення Голокосту, тоталітаризму, прав людини, Німеччина системно формує відповідальний імідж держави, яка зробила висновки зі свого минулого й використовує історичний досвід для захисту міжнародних норм [92]. Наприклад, програма «Meet up! Deutsch-Ukrainische Jugendbegegnungen» сприяє взаєморозумінню молоді Німеччини та України через спільні проєкти, присвячені пам'яті про Другу світову війну, міжкультурному діалогу та висвітленню трагічних подій XX століття [34]. Подібні ініціативи зміцнюють міжнаціональну солідарність і створюють простір для глибшого сприйняття демократичних цінностей.

Окремо варто підкреслити зростаючу роль Німеччини у сфері міжнародної освітньої дипломатії. DAAD, Фундація Олександра фон Гумбольдта та інші організації підтримують науковців з усього світу, надаючи гранти на дослідження, академічні візити та довготривалі програми [100]. Наприклад, програма «Hilde Domin Programme» надає можливість продовжувати наукову діяльність представникам переслідуваних груп із країн, де академічна свобода обмежена [57]. Це робить Німеччину не лише центром наукової співпраці, але й державою, що захищає свободу думки та інтелектуальні цінності глобального рівня. Починаючи з 2020-х років, у німецькій публічній дипломатії особливо увагу приділяють протидії дезінформації та розвитку цифрової стійкості. DW Akademie та Auswärtiges Amt координують проєкти медіаграмотності в Африці, на Балканах, у Латинській Америці, зосереджуючись на розвитку незалежних медіа, захисті журналістів та формуванні навичок критичного мислення серед молоді [50]. Наприклад, програма DW Akademie Media Freedom Navigator допомагає журналістам аналізувати інформаційні загрози, визначати рівень медійної свободи в різних регіонах і відшуковувати механізми ефективної протидії пропаганді. Україна також є одним із пріоритетних напрямів, де реалізуються проєкти у сфері стратегічних комунікацій і протидії російським інформаційним операціям.

У цьому контексті Німеччина активно інвестує в інструменти цифрової дипломатії: сучасні мультимедійні формати, віртуальні культурні проєкти, онлайн-конференції, інтерактивні платформи для міжнародної аудиторії. Програма Goethe-Institut «Kulturtechnik Digital» демонструє, яким чином цифрові інструменти можуть поглибити культурні зв'язки та залучити молодь до творчої співпраці [36]. Онлайн-курси, віртуальні виставки, цифрові бібліотеки дозволяють суттєво розширити аудиторію німецької культурної дипломатії та охопити ті регіони, де немає фізичних філій Goethe-Institut [105]. Отже, цифровізація стає невід'ємною частиною еволюції публічної дипломатії Німеччини. Нарешті, важливо наголосити на стратегічній цілеспрямованості німецької публічної дипломатії, яка поєднує прагматизм із ціннісним підходом. З одного боку, вона спрямована на просування економічних інтересів країни, підтримку експорту, приваблення іноземних інвестицій та зміцнення конкурентоспроможності. З іншого – вона ґрунтується на таких принципах, як демократичність, верховенство права, екологічна відповідальність і багатосторонність [32]. Наприклад, міжнародні проєкти у сфері професійної освіти, які реалізуються у В'єтнамі, Індії чи Південній Африці, одночасно зміцнюють торговельно-економічні зв'язки та сприяють розвитку локальних спільнот, що є симбіозом економічної та культурної дипломатії.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що система та інструменти публічної дипломатії Німеччини сформувалися як результат поєднання історичних уроків, інституційної стабільності та стратегічного бачення. Її ефективність забезпечується взаємодоповнюваністю культурних, освітніх, медійних, політичних і цифрових інструментів. Саме така багатовимірність дозволяє Німеччині не лише захищати національні інтереси, але й активно формувати глобальні дискурси, впливати на розвиток міжнародного порядку та залишатися одним із ключових центрів «м'якої сили» у сучасному світі.

2.2. Інституційна складова публічної дипломатії Німеччини

Інституційна складова публічної дипломатії Німеччини формує складну, багаторівневу та надзвичайно структуровану систему, що поєднує державні органи, напівавтономні установи, громадські організації та розгалужену мережу культурних, освітніх і медійних інституцій. Ця система побудована таким чином, щоб забезпечити стратегічну комунікацію із закордонними аудиторіями, просування демократичних цінностей, підтримку культурної присутності та створення довгострокових зв'язків між Німеччиною і світом. Її ефективність часто підкреслюється у сучасних дослідженнях публічної дипломатії, які наголошують, що саме інституційна узгодженість і взаємодія різних рівнів управління є ключем до формування позитивного міжнародного іміджу держави [32]. У цьому контексті Німеччина виступає одним із найуспішніших прикладів у Європі, оскільки вибудувала цілісну модель, де державна політика, культурний обмін, академічна мобільність та інформаційна діяльність функціонують синхронно [50]. Передусім центральну роль у системі відіграє Федеральне міністерство закордонних справ Німеччини (Auswärtiges Amt), яке визначає стратегічні пріоритети та координує діяльність ключових інституцій публічної дипломатії [40]. Міністерство розробляє концепції зовнішньополітичної комунікації, визначає підходи до реагування на глобальні інформаційні виклики та забезпечує оперативну взаємодію з посольствами [26]. Посольства та консульські установи Німеччини, у свою чергу, виступають фронтовою ланкою публічної дипломатії, оскільки реалізують культурні проєкти, ініціюють партнерства з університетами, співпрацюють із місцевими ЗМІ та реалізують програми гуманітарної підтримки. Наприклад, посольства активно долучаються до організації Днів німецької культури, локальних виставок, конференцій, а також формують локальні мережі випускників німецьких освітніх програм, що сприяє створенню стабільних каналів комунікації між двома країнами [21].

Проте інституційна складова німецької публічної дипломатії виходить далеко за рамки класичних державних структур. Важливою особливістю є те,

що Німеччина спирається на мережу напівнезалежних організацій, які мають високий рівень автономії, але при цьому отримують державне фінансування й діють у стратегічному узгодженні з урядом [33, с. 12-18]. Ці організації (Goethe-Institut, DAAD, політичні фонди, Deutsche Welle та інші) виконують основний обсяг практичної роботи в сфері культурної, освітньої та інформаційної дипломатії, забезпечуючи гнучкість і довіру з боку іноземних аудиторій, що є характерною рисою німецької моделі публічної дипломатії [92] (Табл 2.).

Таблиця 2.

Інституційна складова публічної дипломатії Німеччини

Інституція / Організація	Статус	Основні функції у сфері публічної дипломатії	Приклади діяльності
Федеральне міністерство закордонних справ (Auswärtiges Amt)	Державний орган	Координація публічної дипломатії; стратегічні комунікації; фінансування ключових інституцій; управління культурною та освітньою політикою за кордоном	Розробка стратегій; підтримка посольств; інформаційні кампанії; реагування на дезінформацію
Посольства та консульства Німеччини	Дипломатичні представництва	Реалізація культурних, освітніх, іміджевих та комунікаційних проєктів на місцях; робота з медіа; організація локальних подій	Дні німецької культури; локальні виставки; фестивалі; грантові ініціативи
Goethe-Institut	Напівавтономна культурна організація	Поширення німецької мови; культурна дипломатія; міжкультурний діалог	Курси мови; мистецькі фестивалі; лекції; цифрові культурні проєкти

Німецька служба академічних обмінів (DAAD)	Державна академічна установа	та	Академічна дипломатія; підтримка мобільності; міжнародні освітні партнерства; формування міжнародних академічних мереж	Стипендіальні програми; літні школи; партнерські програми університетів
Deutsche Welle (DW)	Міжнародний мовник		Інформаційна дипломатія; формування об'єктивного міжнародного медіадискурсу; просування демократичних цінностей	Мовлення мовами; 30+ DW Akademie; програми з медіаграмотності
Політичні фонди (Konrad Adenauer, Friedrich Ebert, Heinrich Böll, Friedrich Naumann, Rosa Luxemburg)	Партійно орієнтовані фонди з держфінансуванням		Поширення політичних цінностей; розвиток демократичних інститутів; формування експертних мереж за кордоном	Тренінги; дослідження; політичні школи; міжнародні конференції
Муніципальні та регіональні партнерства	Місцеві органи влади	органи	«Міська дипломатія»; культурні, соціальні, екологічні й освітні проекти на міжмуніципальному рівні	Партнерства міст (Лейпциг–Київ); молодіжні програми; екологічні ініціативи
Громадські організації та фонди (Stiftung Mercator, Robert Bosch Stiftung тощо)	Недержавні структури		Підтримка міжкультурної комунікації, інтеграційних програм, освітніх та наукових проектів	Програми міграції; міжкультурні тренінги; освітні гранти
Мережі випускників (Alumniportal Deutschland)	Мережеві структури		Підтримка довгострокових зв'язків із випускниками німецьких програм; формування «м'якого впливу»	Вебінари; локальні ініціативи; професійні зустрічі

Європейські інституції (через участь Німеччини: EUD, Creative Europe, Horizon Europe)	Наднаціональні структури	Розширення культурної інформаційної дипломатії; спільні комунікаційні проекти та	Європейські культурні сезони; креативні гранти; наукові проекти
---	--------------------------	--	---

Яскравим прикладом є Інститут Гете, провідна культурна установа, яка працює у понад 90 країнах світу. Її місія полягає у поширенні німецької мови, підтримці культурного діалогу та презентації сучасної німецької культури [34]. Варто зауважити, що Goethe-Institut значною мірою формує уявлення про Німеччину як про відкриту, демократичну державу, яка підтримує міжкультурну взаємодію. Його діяльність включає організацію кінопоказів, лекцій, мистецьких фестивалів, мовних курсів, а також грантових програм для митців і дослідників [21]. Не менш важливою інституцією є Німецька служба академічних обмінів (DAAD), яка забезпечує глобальну мобільність студентів, науковців і викладачів [57]. Очевидно, що через такі програми формуються не лише індивідуальні академічні траєкторії, а й довгострокові зв'язки між країнами, які функціонують як канали дипломатичного впливу. DAAD щороку фінансує десятки тисяч стипендій, підтримує міжнародні освітні партнерства, сприяє міжнародним дослідженням та проводить літні школи, що приваблюють широку міжнародну аудиторію [100]. Саме через такі освітні механізми Німеччина формує позитивний імідж наукової держави та розширює своє «академічне поле впливу».

Особливу роль у сфері міжнародного медіапростору відіграє Deutsche Welle – міжнародний мовник Німеччини, який здійснює інформаційне мовлення понад 30 мовами. Він виконує функцію формування об'єктивного міжнародного дискурсу щодо політичних, економічних і соціальних процесів у Німеччині та світі [92]. Deutsche Welle не лише інформує, а й навчає: через DW Akademie організація реалізує програми з медіаграмотності та тренінги для журналістів у всіх регіонах світу. Наприклад, у країнах Східної Європи та Африки DW проводить проекти, спрямовані на протидію дезінформації та

розвиток незалежних медіа. З огляду на це, можна стверджувати, що Deutsche Welle є інструментом «м'якої сили», який сприяє формуванню позитивного міжнародного образу Німеччини як держави, що підтримує свободу слова й об'єктивну інформацію [70].

Ще одним важливим елементом інституційної структури є політичні фонди, які мають унікальний статус. До них належать Фонд Конрада Аденауера, Фонд Генріха Бьоля, Фонд Фрідріха Еберта, Фонд Розі Люксембург та Фонд Фрідріха Науманна. Ці організації функціонують як трансмісійні механізми між німецьким політичним простором і міжнародними партнерами, сприяючи поширенню демократичних цінностей, розвитку політичної культури та обміну досвідом у сфері державного управління [77]. Наприклад, Фонд Фрідріха Еберта реалізує проекти у країнах Південно-Східної Європи, присвячені посиленню громадянського суспільства та розвитку молодіжного лідерства. Водночас Фонд Конрада Аденауера активно працює в регіонах Східного партнерства, проводячи дослідження з питань безпеки, європейської інтеграції та демократичних реформ [35]. Отже, ці фонди виступають важливими провайдерами ідей і практик демократії, які мають значний вплив на зовнішню політику Німеччини. Не можна оминати увагою і роль місцевих органів влади та муніципальних партнерств, що формують так звану «міську дипломатію». Німецькі міста часто мають багаторічні партнерські зв'язки із зарубіжними муніципалітетами, у межах яких реалізуються соціокультурні, освітні та екологічні проекти. Наприклад, партнерство між Лейпцигом та Києвом охоплює ініціативи у сфері сталого розвитку, культурні обміни та програми для молоді [21].

Крім того, у системі публічної дипломатії Німеччини важливе місце займають громадські організації та мережі, створені випускниками німецьких програм. Саме вони виступають своєрідними амбасадорами країни у своїх регіонах, оскільки мають глибоке розуміння німецької культури, мови та демократичних практик. Наприклад, мережа Alumniportal Deutschland об'єднує десятки тисяч випускників, які систематично беруть участь у

професійних заходах, консультують потенційних студентів, підтримують наукову співпрацю та реалізують локальні ініціативи, що стосуються сталого розвитку, інновацій чи громадянського суспільства [11].

Загалом інституційна складова публічної дипломатії Німеччини функціонує як скоординована мережа, у якій кожна структура має чітко визначений мандат, але при цьому діє у взаємодії із загальнодержавною стратегією. По суті, ця система є прикладом модерної моделі публічної дипломатії, що поєднує державний контроль і високий рівень незалежності культурних та освітніх інституцій [50]. Саме завдяки такій гнучкості та структурній узгодженості Німеччина змогла створити ефективну комунікаційну платформу, яка здатна реагувати на сучасні виклики: від глобальної конкуренції «м'яких сил» до інформаційних загроз та зміни характеру міжнародних відносин [32]. Інакше кажучи, німецька модель демонструє, що публічна дипломатія стає ефективною лише тоді, коли держава інвестує у сталу інституційну інфраструктуру, спільно формує політичний наратив і підтримує відкритий культурний діалог зі світом. Узагальнюючи інституційну складову публічної дипломатії Німеччини, варто наголосити, що її ефективність забезпечується не лише широкою представленістю у світі, а й здатністю оперативно адаптуватися до нових глобальних умов [32]. Так, упродовж останнього десятиліття німецькі інституції активно трансформували свої підходи до зовнішньої комунікації, розвиваючи цифрові формати, посилюючи співпрацю з локальними партнерами та впроваджуючи механізми стратегічної комунікації, спрямовані на протидію дезінформації [50]. Показовим є те, що Федеральне міністерство закордонних справ створило спеціальний підрозділ для аналізу гібридних загроз, взаємодії з цифровими платформами та розроблення інформаційних кампаній, які базуються на міждисциплінарних підходах. Цей підрозділ здійснює моніторинг глобального інформаційного середовища, аналізує ризики й забезпечує швидке реагування на виклики, що виникають у цифрову епоху [40].

Не менш важливою тенденцією є децентралізація публічної дипломатії, коли окремі дипломатичні представництва отримують більшу автономію в прийнятті рішень, виходячи з локальних умов [21]. Наприклад, німецькі посольства у країнах Східної Європи, Азії та Африки адаптують програми культурних заходів, ураховуючи потреби місцевих громад, політичний контекст і рівень медіаграмотності населення. У межах таких стратегій реалізуються локальні виставки, культурні тижні, кінематографічні платформи та дискусійні клуби, які допомагають формувати не лише позитивне ставлення до Німеччини, а й створюють простір для діалогу. У цьому сенсі децентралізація стає ключовим фактором гнучкості та стійкості інституційної системи. Також варто звернути увагу на співпрацю між громадським сектором і державними структурами, що є важливою частиною німецької моделі [77]. Громадські організації часто виступають партнерами у реалізації проєктів, спрямованих на розвиток міжкультурного взаєморозуміння, підтримку прав людини, просування гендерної рівності та екологічної відповідальності. Наприклад, організація Stiftung Mercator активно співпрацює з університетами та культурними фондами, фінансує програми, пов'язані з інтеграцією мігрантів, розвитком міжкультурної компетентності та стійкого розвитку у глобальному контексті [35]. Така взаємодія дозволяє розширювати інструменти публічної дипломатії та формувати більш багатовимірну комунікаційну політику.

Цікаво, що сучасна німецька публічна дипломатія також використовує інструменти культурної пам'яті й історичної рефлексії. Німеччина активно підтримує проєкти, пов'язані з вивченням історії Голокосту, тоталітаризму та порушень прав людини [92]. Ці ініціативи мають подвійний ефект: по-перше, вони демонструють готовність Німеччини критично осмислювати власне минуле; по-друге, вони зміцнюють її міжнародний імідж як держави, що прагне прозорості та відповідальності. Саме через такі підходи формується моральний авторитет, який значною мірою сприяє довірі до німецької політики та культури. Суттєву роль відіграє й інформаційно-комунікаційна діяльність,

особливо у соціальних мережах. Німецькі інституції, включно з Goethe-Institut, DAAD та Deutsche Welle, активно присутні на платформах Facebook, Instagram, YouTube, X (Twitter) та TikTok [34]. Реалізуються цифрові кампанії, присвячені поширенню німецької мови, знайомству з сучасною культурою, представленню німецьких технологічних інновацій та наукових досягнень. Наприклад, Goethe-Institut проводить інтерактивні марафони з вивчення мови та цифрові фестивалі культури, що збирають десятки тисяч учасників з усього світу [36]. Такі формати дозволяють розширити аудиторію, створити ефект залученості та забезпечити безперервний контакт з цільовими групами.

Окремий вимір інституційної моделі Німеччини становлять міжнародні культурні сезони та великі міждержавні проєкти. Вони передбачають комплексні ініціативи, що охоплюють виставки, концерти, кінопокази, літературні читання, дискусії та освітні програми [39]. Наприклад, «Німецькі культурні сезони у Китаї» або спільні європейські проєкти на кшталт «Europa Kulturtag» демонструють не лише культурну присутність Німеччини, а й її здатність формувати транскордонні культурні платформи. Завдяки цьому Німеччина позиціонує себе як держава, яка не обмежується одностороннім культурним впливом, а, навпаки, будує горизонтальні зв'язки та взаємні партнерства. Досить важливо й те, що інституційна система публічної дипломатії Німеччини тісно пов'язана з європейськими структурами та загальноєвропейськими програмами. Німеччина є активним учасником програм ЄС у сфері культури, науки та комунікації, таких як Creative Europe, Horizon Europe або European Endowment for Democracy [48]. Завдяки цьому німецькі інституції інтегруються у ширші контексти та використовують спільні ресурси, що дозволяє формувати більш масштабний і системний міжнародний вплив. Так, через участь у Європейській службі зовнішніх дій Німеччина впливає на формування спільних підходів ЄС до стратегічних комунікацій і протидії дезінформації, зміцнюючи європейську єдність у сфері зовнішньої політики.

У результаті стає очевидним, що інституційна складова публічної дипломатії Німеччини є динамічною, поліцентричною та багатофункціональною системою, у якій поєднуються ієрархічні механізми державного управління й горизонтальні мережі культурних та освітніх партнерств. Вона демонструє, як стратегічна координація, інституційна автономія та інтегрованість у міжнародні процеси можуть забезпечувати стабільний і тривалий зовнішньополітичний вплив. Отже, німецький досвід показує, що успішна публічна дипломатія не може ґрунтуватися лише на окремих інструментах; вона потребує комплексної інституційної архітектури, яка забезпечує баланс між державними пріоритетами та відкритістю до глобального діалогу. Саме завдяки такому підходу Німеччина зберігає провідні позиції у сфері публічної дипломатії та є одним із ключових акторів формування глобального гуманітарного та інформаційного порядку денного у XXI столітті.

2.3. Нормативно-правове забезпечення публічної дипломатії Німеччини

Нормативно-правове забезпечення публічної дипломатії Німеччини має глибоке історичне підґрунтя та складну інституційну систему, що формувалася під впливом як внутрішньополітичних процесів, так і зовнішніх викликів [70]. Сучасна модель німецької публічної дипломатії ґрунтується на принципах демократичності, відкритості та багаторівневої взаємодії держави з недержавними акторами. При цьому, нормативно-правова база, яка забезпечує функціонування цієї сфери, є багатокомпонентною, адже складається з конституційних положень, федеральних законів, урядових стратегій, міжнародних зобов'язань Німеччини, а також численних інституційних регламентів, котрі визначають механізми практичної реалізації публічної дипломатії [92, р. 254-255]. Передусім варто наголосити, що правовий фундамент публічної дипломатії Німеччини закладений у Основному законі

Німеччини (Grundgesetz), ухваленому 23 травня 1949 року. Зокрема, стаття 5 Grundgesetz гарантує свободу вираження поглядів, свободу інформації та свободу засобів масової інформації. Саме ці положення створюють умови для відкритої комунікації держави з громадянами та міжнародною аудиторією [66]. Крім того, стаття 32 надає федерації повноваження представляти країну на міжнародній арені, що включає й діяльність у сфері публічної дипломатії [77]. Зрештою, завдяки цим конституційним засновкам публічна дипломатія в Німеччині розвивається як інструмент зовнішньої політики, що сприяє демократичному діалогу, формуванню позитивного іміджу держави та просуванню її цінностей.

Важливим нормативним елементом, який безпосередньо регулює сферу зовнішньої культурної та освітньої політики, ключового напрямку публічної дипломатії, виступає Концепція зовнішньої культурної та освітньої політики (Auswärtige Kultur- und Bildungspolitik, АКВР) [40]. Ця концепція була вперше системно оформлена ще у 1970-х роках, але особливої ваги набула після ухвалення урядових стратегічних документів 2000-х років, зокрема оновлених орієнтирів 2007 та 2011 років. У цих документах визначено, що Німеччина покликана формувати мережу міжкультурних зв'язків, підтримувати міжнародний науковий обмін, сприяти вивченню німецької мови та підтримувати демократичний діалог з суспільствами різних регіонів світу. Таким чином, АКВР є важливим правовим та концептуальним інструментом, який задає стратегічний напрям публічної дипломатії та визначає її пріоритети [50].

Окреме місце у нормативно-правовому забезпеченні публічної дипломатії Німеччини посідають урядові стратегії. Зокрема, Стратегія зовнішньої політики Німеччини 2012 року та більш нові документи, як-от «Глобальна стратегія Німеччини 2016» або «Глобальна політика Німеччини у мультиполярному світі» (2023), формують рамки для комунікаційної діяльності уряду [19]. У них наголошується на необхідності посилення стратегічних комунікацій, протидії дезінформації та активізації цифрових

інструментів публічної дипломатії. Наприклад, у стратегії 2023 року окремо підкреслюється важливість інвестицій у цифрові платформи задля зміцнення довіри до Німеччини та донесення її позицій до широкої аудиторії [45]. Варто також згадати нормативні документи, які регулюють діяльність ключових інституцій публічної дипломатії Німеччини. Так, Гете-Інститут функціонує на основі спеціального статуту та угод із Федеральним міністерством закордонних справ (Auswärtiges Amt) [34]. В угодах визначаються сфери відповідальності інституту, порядок фінансування та принципи його діяльності за кордоном. Гете-Інститут має статус організації, яка формально не є державною, проте виконує важливі завдання зовнішньої культурної політики та публічної дипломатії. Його нормативні документи окреслюють місію установи: поширення німецької мови, підтримку міжкультурного діалогу та розвиток культурних проєктів у понад 90 країнах світу [36].

Схожими нормативними засадами керується й Німецька служба академічних обмінів (DAAD). Ця інституція працює відповідно до власного статуту та урядових регламентів, які визначають принципи її фінансування і функціонування [100]. DAAD щороку підтримує десятки тисяч студентів та науковців, створюючи потужні канали освітньої та наукової комунікації Німеччини з іншими країнами, що, безперечно, має потужний ефект у сфері публічної дипломатії [57]. Надзвичайно важливим елементом нормативно-правового поля публічної дипломатії Німеччини є медійна сфера. Зокрема, діяльність міжнародного мовника Deutsche Welle регулюється спеціальним федеральним законом – DW-Gesetz, ухваленим у 1953 році та неодноразово оновленим (останнє суттєве оновлення відбулося у 2005 році) [66]. Закон визначає DW як незалежну суспільну інституцію, покликану представляти Німеччину у світі через об'єктивне та збалансоване подання інформації. У законі також закріплено мовні напрями роботи, фінансування, редакційну незалежність та зобов'язання мовника дотримуватися журналістських стандартів. Наприклад, у преамбулі DW-Gesetz наголошено, що Deutsche Welle

має сприяти міжнародному порозумінню та представлення демократичних цінностей [92].

Правове підґрунтя має і діяльність у сфері протидії іноземній пропаганді та дезінформації. Зокрема, Німеччина у 2017 році ухвалила Закон про покращення правоохоронної діяльності в соціальних мережах (NetzDG), який зобов'язує цифрові платформи швидко реагувати на мову ненависті, маніпулятивний контент та інформаційні атаки [15]. Хоча цей закон спрямований передусім на внутрішній інформаційний простір, він опосередковано впливає на публічну дипломатію, адже зміцнює інформаційну стійкість держави та її здатність формувати довіру в міжнародній аудиторії. Однією з характерних рис нормативно-правового забезпечення німецької публічної дипломатії є вагома роль земель (federale Länder). Кожна федеральна земля має право реалізовувати власні культурні та освітні ініціативи за кордоном, і ця діяльність також спирається на нормативні документи місцевого рівня [21]. Наприклад, Баварія чи Північний Рейн-Вестфалія мають власні програми культурного співробітництва з окремими регіонами світу, а їх нормативні акти визначають механізми фінансування культурних центрів, молодіжних обмінів та мистецьких проєктів. Така багаторівневість, своєю чергою, підсилює гнучкість німецької публічної дипломатії [32].

Окрім внутрішніх документів, Німеччина керується численними міжнародними угодами, які також становлять частину нормативно-правової основи публічної дипломатії. Серед них особливе значення має Конвенція ЮНЕСКО про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження (2005), яку Німеччина ратифікувала в тому ж році [20]. Ця конвенція задає норми міжнародної співпраці у сфері культури та підтримує право держави інвестувати у культурні інституції за кордоном. Крім того, Німеччина регулярно укладає міжурядові угоди про культурне співробітництво лише у період 2010–2020 років таких угод було підписано понад двадцять [40]. Водночас розвиток нормативно-правового забезпечення публічної дипломатії Німеччини не є статичним процесом. Навпаки, він

постійно адаптується до нових глобальних умов, серед яких: цифровізація міжнародних комунікацій, поява нових форм гібридних загроз, активізація недержавних акторів та зміна моделей сприйняття інформації світовою аудиторією. Саме тому упродовж останнього десятиліття уряд Німеччини активно оновлює регламенти, що стосуються стратегічних комунікацій, інформаційної безпеки та цифрової дипломатії. Зокрема, у 2021 році Федеральне міністерство закордонних справ започаткувало Програму цифрової трансформації дипломатії, яка, серед іншого, передбачає розробку нових процедур регулювання роботи з цифровими платформами, а також удосконалення стандартів комунікації дипломатичних представництв Німеччини у соціальних мережах [55]. У цьому контексті не лише технології, а й нормативні документи стають ключовими інструментами, що забезпечують ефективність зовнішньої комунікаційної політики.

Окремої уваги заслуговують нові акти у сфері стратегічної комунікації Європейського Союзу, до яких Німеччина активно долучається. Як член ЄС, вона керується документами на кшталт Плану дій ЄС щодо стратегічних комунікацій проти дезінформації (2018), участі у роботі Європейської служби зовнішніх дій (EEAS) та співпраці з East StratCom Task Force, яка відповідає за викриття дезінформації та комунікаційні ініціативи на східному напрямі [50]. Хоча ці документи не є виключно німецькими, вони суттєво впливають на нормативно-правовий контекст, у якому функціонує публічна дипломатія Німеччини, оскільки вона інтегрує їх положення у власні комунікаційні стратегії. Не можна оминати й важливий аспект, а саме координацію діяльності численних акторів публічної дипломатії. Правові документи, що регулюють співпрацю між державними установами (як-от Федеральне міністерство закордонних справ), напівдержавними структурами (Гете-Інститут, DAAD), громадськими організаціями (наприклад, Інститут Р. Бьоль) та приватними фондами (Фонд Конрада Аденауера чи Фонд Фрідріха Еберта), визначають порядок фінансування, цілі діяльності, а також принципи комунікаційної координації [11]. Зокрема, Федеральний закон про політичні фонди

(Parteiengesetz) та статuti політичних фондів регламентують їхню міжнародну діяльність [35]. Так, фонди християнських демократів, соціал-демократів та лібералів мають мережі офісів у десятках країн світу, і їхня робота чітко спрямована на розвиток демократичних інститутів, проведення тренінгів, освітніх програм та експертних дискусій [77]. Відповідно, ця діяльність також інтегрована у систему публічної дипломатії, а її правове регулювання забезпечує прозорість і відповідність демократичним стандартам.

Серед нових регулятивних інструментів важливо згадати Керівні принципи щодо зовнішньої культурної та освітньої політики 2019 року, де підкреслено необхідність зміцнення міжкультурного діалогу, інклюзивності та залучення представників громадянського суспільства [66]. У документі зазначено, що культурна дипломатія має бути не просто засобом проектування національного іміджу, а й інструментом комунікації цінностей, які Німеччина прагне відстоювати на міжнародній арені: прав людини, верховенства права, гендерної рівності та сталого розвитку. У цих же принципах визначено, що взаємодія має бути двосторонньою, тобто передбачати не лише просування німецьких культурних продуктів, а й уважне ставлення до культурних традицій партнерських країн. Німецьке правове поле у сфері публічної дипломатії також включає акти, які регулюють роботу дипломатичної служби. Закон про дипломатичну службу (Auswärtiges Dienstgesetz) визначає функції, структуру та повноваження дипломатичних представництв Німеччини [73]. Серед іншого, він містить положення про інформаційну роботу посольств, порядок їхньої взаємодії з медіа, організацію культурних подій та заходів, спрямованих на просування Німеччини за кордоном. Наприклад, у Параграфі 12 закону передбачено, що дипломатичні установи мають бути центрами міжкультурного діалогу, а їхня діяльність повинна відповідати принципам відкритості та поваги до різних культурних традицій [80].

Не менш суттєвим є правове регулювання фінансування публічної дипломатії. Бюджетні акти щороку визначають обсяг фінансування Гете-Інституту, DAAD, Alexander von Humboldt Stiftung та інших акторів.

Наприклад, бюджетні рішення 2022 року передбачали збільшення фінансування цифрових проєктів Гете-Інституту на 25%, що було безпосередньо пов'язано з необхідністю посилення цифрової дипломатії під час пандемії COVID-19 [68]. Такі рішення відображають стратегічні пріоритети уряду та засвідчують, що нормативно-правова база є гнучкою та адаптивною до глобальних змін. Слід також наголосити на ролі парламентського контролю. Бундестаг регулярно розглядає звіти про діяльність установ публічної дипломатії, зокрема «Звіт про зовнішню культурну та освітню політику», який подається щорічно [70]. У цих звітах містяться аналіз ефективності реалізованих проєктів, оцінка міжнародного іміджу Німеччини, а також рекомендації щодо подальшого вдосконалення нормативно-правового забезпечення. Завдяки такому механізму парламентського контролю нормативна база залишається динамічною та прозорою.

Загалом, розвиток нормативно-правового забезпечення публічної дипломатії Німеччини демонструє системність, інституційну сталість та постійну адаптацію до глобальних процесів [77]. Німеччина будує свою комунікаційну політику на підставі чітко окреслених правових норм, які охоплюють усі ключові сфери: від культурної дипломатії й академічних обмінів до цифрових комунікацій і стратегічної протидії дезінформації. У результаті, німецька модель публічної дипломатії є однією з найбільш нормативно забезпечених у Європі, а її ефективність підтверджується високим рівнем довіри до Німеччини у світі, широкою глобальною присутністю інституцій культурної дипломатії та здатністю країни впливати на міжнародний дискурс через цінності демократії, прав людини та культурного діалогу [67]. Зазначимо, що нормативно-правове забезпечення публічної дипломатії Німеччини – це складна та багаторівнева система, яка включає конституційні положення, спеціальні закони, урядові стратегії, статути інституцій та міжнародні зобов'язання. Вона створює чіткі правила та механізми, що дозволяють Німеччині підтримувати ефективний

комунікаційний діалог зі світом, просувати демократичні цінності, формувати позитивний міжнародний імідж та протидіяти інформаційним загрозам. Завдяки комплексності нормативної бази та її постійному оновленню Німеччина демонструє високий рівень стратегічної узгодженості у сфері публічної дипломатії, що робить її одним із світових лідерів у цій галузі. Таким чином, сучасне нормативно-правове поле публічної дипломатії Німеччини постійно удосконалюється, забезпечуючи державі можливість ефективно реагувати на нові інформаційні виклики та водночас зміцнювати свій міжнародний авторитет. Завдяки цій комплексності та інституційній узгодженості Німеччина продовжує залишатися важливим актором у сфері публічної дипломатії на глобальному рівні.

Висновки до розділу 2

Узагальнюючи результати дослідження, слід підкреслити, що становлення системи публічної дипломатії Німеччини є багаторівневим і динамічним процесом, який сформувався під впливом історичних трансформацій, зміни зовнішньополітичних пріоритетів і потреби у підвищенні міжнародної суб'єктності держави. Німеччина, пройшовши складний шлях від країни, яка після Другої світової війни прагнула відновити довіру міжнародної спільноти, до одного з ключових акторів Європейського Союзу, виробила унікальну модель публічної дипломатії, зорієнтовану на поєднання культурного впливу, комунікаційних інструментів та інституційно-правової підтримки. Власне, саме багатогранність цієї моделі забезпечує її ефективність у глобальному контексті, де зростає значення іміджу держави, довіри та взаєморозуміння з іноземними аудиторіями.

Публічна дипломатія Німеччини ґрунтується на розгалуженій системі інструментів, серед яких провідне місце посідають культурні, освітні та медійні платформи. По суті, інструменти на кшталт Goethe-Institut, DAAD, Deutsche Welle, а також програми академічного обміну, міжкультурного

діалогу й міжнародних проєктів формують позитивне сприйняття держави за кордоном, сприяючи не лише поширенню німецької мови та культури, а й промоції демократичних цінностей, відкритості та інноваційності. Окрім того, важливим є використання цифрових інструментів: онлайн-комунікації, інтерактивних платформ, соціальних мереж, що дозволяє Німеччині адаптуватися до сучасного інформаційного середовища та ефективно взаємодіяти з різними аудиторіями, включно з молоддю. Таким чином, інструментальний вимір публічної дипломатії забезпечує комплексний вплив на сприйняття країни та сприяє формуванню довгострокових партнерств.

Не менш важливою є інституційна складова публічної дипломатії Німеччини, адже вона забезпечує системність і координацію заходів. Федеральне міністерство закордонних справ Німеччини відіграє центральну роль у виробленні стратегічних пріоритетів, реалізуючи їх через розгалужену мережу культурно-освітніх та медійних організацій. Крім того, суттєву роль відіграють політичні фонди: Фонд Конрада Аденауера, Фонд Фрідріха Еберта, Фонд Генріха Бьолля тощо, які, діючи у різних регіонах світу, підтримують демократичні ініціативи, сприяють діалогу та обміну досвідом, а також працюють із громадськими лідерами й експертними спільнотами. У такий спосіб формується поліцентрична інституційна архітектура, що дозволяє Німеччині діяти гнучко, зважаючи на регіональні особливості та політичні виклики. Водночас, інституційна взаємодія між державними та недержавними суб'єктами посилює ефективність публічної дипломатії, адже створює ефект синергії та забезпечує сталість комунікаційної політики.

Важливо наголосити, що нормативно-правове забезпечення публічної дипломатії Німеччини є одним із її фундаментальних елементів. Рамкові законодавчі акти, урядові стратегії, парламентські рішення та концептуальні документи визначають напрями роботи відповідних інституцій і встановлюють принципи діяльності, серед яких: прозорість, підзвітність, підтримка демократичних цінностей та захист прав людини.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ НІМЕЧЧИНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

3.1. Публічна дипломатія Німеччини щодо ЄС та країн Східного партнерства

Публічна дипломатія Німеччини щодо Європейського Союзу та країн Східного партнерства становить складну, багаторівневу систему інструментів, інституцій та стратегічних комунікацій, що спрямовані на формування сприятливого зовнішньополітичного середовища, просування німецьких цінностей і норм, а також зміцнення стабільності в сусідніх регіонах. Вона, по суті, відображає не лише прагнення Берліна залишатися ключовим актором у європейській політиці, але й усвідомлення глибокої взаємозалежності між внутрішньою стабільністю Німеччини та динамікою трансформаційних процесів у державах Східної Європи. Зрештою, публічна дипломатія відіграє роль інструмента «м'якої сили», за допомогою якого Німеччина не просто комунікує свої позиції, а й активно впливає на розвиток суспільств, стимулює реформи та створює умови для інтеграційного зближення. Насамперед слід зазначити, що публічна дипломатія Німеччини щодо ЄС має подвійний характер: з одного боку, вона спрямована на підтримання внутрішньої європейської єдності, а з іншого, на зміцнення зовнішньої привабливості європейського проєкту. Після кризи Єврозони 2010-2012 років Берлін посилив комунікаційні ініціативи, покликані пояснювати необхідність фіскальної стабільності та спільної відповідальності, що мало особливо важливе значення для держав Південної Європи. Важливо й те, що у відповідь на Brexit у 2016 році Німеччина активізувала комунікаційні платформи, наголошуючи на перевагах членства в ЄС та ризиках фрагментації [66]. Зокрема, Федеральне міністерство закордонних справ реалізувало низку інформаційних кампаній для молоді та лідерів громадської думки, підкреслюючи значення європейської ідентичності й солідарності.

Ключову роль у просуванні інтересів Німеччини в ЄС відіграють такі інституції, як Goethe-Institut, Фонд Конрада Аденауера, Фонд Ганса Зайделя, Фонд Ебергарда Штріта та інші політичні фонди, які працюють у всіх країнах-членах ЄС [77]. Вони організують дискусійні майданчики, наукові конференції, культурні заходи, сприяючи формуванню позитивного іміджу Німеччини та поглибленню міжнаціонального діалогу. Наприклад, Goethe-Institut у Парижі та Брюсселі систематично реалізує проекти, присвячені цифровій освіті, культурній модернізації та зміцненню міжкультурних зв'язків [36]. Водночас, публічна дипломатія Німеччини щодо країн Східного партнерства має стратегічне значення, адже вона спрямована на забезпечення довгострокової стабільності у східноєвропейському регіоні, що традиційно є зоною геополітичної конкуренції. Після Революції гідності 2014 року в Україні, а також у контексті російської агресії, Берлін різко збільшив масштаби комунікаційних програм, спрямованих на підтримку демократичних трансформацій, зміцнення громадянського суспільства та протидію дезінформації [70]. До прикладу, у 2015-2022 роках Федеральне міністерство закордонних справ реалізувало програму «Östliche Partnerschaft 2.0», яка включала медійні тренінги, освітні обміни, грантові проекти для журналістів і правозахисників з України, Молдови та Грузії. Слід підкреслити, що Німеччина активно використовує інструменти цифрової публічної дипломатії. З 2020 року, коли пандемія COVID-19 практично зупинила культурну мобільність, німецькі інституції перейшли у формат онлайн-комунікацій. Goethe-Institut створив цифрові культурні платформи, які дозволили українським, грузинським і молдовським митцям презентувати проекти для європейської аудиторії. У політичному вимірі Міністерство закордонних справ Німеччини запустило серію інформаційних кампаній у соціальних мережах, спрямованих на спростування російської дезінформації, просування проєвропейських реформ та пояснення німецької позиції щодо санкційної політики [105, с. 242–260].

Публічна дипломатія Німеччини також базується на освітніх і наукових програмах, що сприяють довгостроковому формуванню позитивного іміджу. DAAD (Німецька служба академічних обмінів) відіграє ключову роль у цьому процесі: щорічно понад 8 тисяч студентів і молодих науковців зі Східної Європи беруть участь в освітніх обмінах, отримують стипендії чи долучаються до спільних дослідницьких проєктів [57]. Так, за даними DAAD, у 2022 році понад 2 тисячі українських студентів отримали підтримку в рамках екстрених програм для науковців, які постраждали від війни. Особливої уваги заслуговує діяльність Deutsche Welle, яка забезпечує інформаційну присутність Німеччини у світі. DW активно висвітлює події в Україні, Грузії та Молдові, пропонуючи багатомовний контент і критичну аналітику. Наприклад, після 24 лютого 2022 року DW значно розширила україномовний сегмент, збільшивши кількість репортажів, інтерв'ю та аналітичних матеріалів, а також запусивши нові формати, спрямовані на пояснення політики ЄС, НАТО й Німеччини щодо війни [92].

Розглянемо деякі статистичні параметри та сучасні виклики публічної дипломатії Німеччини щодо країн Східного партнерства. По-перше, у сфері міжнародної допомоги та кооперації Німеччина традиційно займає одне з провідних місць у світі: у 2024 році загальний обсяг офіційної допомоги розвитку (ODA) Німеччини становив USD 32.4 мільярда, що становить приблизно 0,67 % її ВВП (GNI). По-друге, у контексті цифрової публічної дипломатії, зокрема аналіз діяльності німецьких посольств у країнах Східного партнерства, дослідження показують, що у 2022 році Deutsche Welle Akademie, Goethe Institut та інші інституції справді реалізували активну діяльність у цифровому просторі, причому Німеччина має вищу активність у цьому регіоні за порівнянням із Італією чи Іспанією [105, с. 252].

По-третє, у дослідженні регіональних можливостей, пов'язаних із країнами Східного партнерства, зазначено, що, наприклад, у випадку Грузія потенційні вигоди від Угоди про вільну торгівлю з ЄС могли скласти до 6,5 % ВВП країни при реалізації відповідної договірної бази та дев'ятимані

можливості зростання експорту на приблизно 12 % протягом п'яти років [61]. По-четверте, якщо звернути увагу на загальний розвиток політики Східного партнерства, у доповіді European Parliamentary Research Service зазначено, що 15 грудня 2021 року був затверджений новий «пост-2020» порядок денний ініціативи, що враховує виклики пандемії, посилення авторитаризму та інформаційних загроз [75]. У цьому контексті публічна дипломатія Німеччини має адаптуватися до нових викликів, не лише комунікувати, але і формувати середовище, у якому реформи можуть відбуватися.

З огляду на наведені дані, можна виділити декілька висновків. По-перше, хоча обсяги допомоги Німеччини великі, вона стикається із викликами бюджетного тиску та збалансуванням внутрішніх і зовнішніх пріоритетів, адже зниження частки ОДА від ВНД означає, що необхідно забезпечити ефективність кожного витраченого євро чи долара [90]. По-друге, цифрова комунікація стає не просто додатковим інструментом, а ключовим каналом публічної дипломатії, Німеччина це усвідомлює, і статистика підтверджує ці зміни [72]. По-третє, економічні аргументи, підкріплені даними (наприклад, вигоди для Грузії), дозволяють краще комунікувати з аудиторіями у країнах-партнерах, бо створюють міцний зв'язок між політикою, комунікацією та реальними результатами. І, нарешті, перехід до порядку денного post-2020 означає, що публічна дипломатія повинна не лише просувати ідеї, а й активно працювати над створенням умов для їхньої реалізації, тобто бути комплексною, інтегрованою [66].

Не менш важливою складовою публічної дипломатії є культурні програми, що розвивають простір співпраці між Німеччиною та країнами Східного партнерства. Так, у Києві, Львові, Тбілісі й Кишиневі Goethe-Institut організовує фестивалі, кінопрограми, книжкові форуми, що покликані наблизити німецьку культуру до місцевої аудиторії [77]. До прикладу, фестиваль «Німецькі культурні дні в Україні», який щороку охоплює понад 20 міст, формує простір для креативного діалогу, популяризує сучасне німецьке мистецтво та сприяє культурній дипломатії як важливому інструменту впливу

[84]. Варто підкреслити, що Німеччина активно підтримує реформи у сфері верховенства права, державного управління та боротьби з корупцією в країнах-партнерах, використовуючи публічну дипломатію як елемент комунікаційної підтримки цих процесів. Наприклад, Фонд імені Конрада Аденауера реалізує програми політичної освіти в Україні та Молдові, організовує тренінги для молодих лідерів, підтримує діяльність аналітичних центрів. У 2021 році фонд запустив програму «Strong Communities», що спрямована на розвиток локального самоврядування та громадського активізму в регіонах України [70].

Загалом публічна дипломатія Німеччини щодо ЄС і країн Східного партнерства ґрунтується на поєднанні культурних, освітніх, медійних та політичних інструментів, які, у сукупності, формують комплексний вплив на суспільні настрої та політичні процеси [92]. Вона водночас виконує функції підтримки демократичних інститутів, формування позитивного іміджу Німеччини та просування важливих для Берліна цінностей, таких як свобода слова, верховенство права, інклюзивність та європейська солідарність. У контексті сучасних геополітичних викликів, серед яких російсько-українська війна, енергетична криза та посилення глобальної конкуренції, роль німецької публічної дипломатії лише зростає, адже вона дає можливість не тільки зміцнювати партнерські зв'язки, але й активно сприяти формуванню безпечного, демократичного та стійкого європейського простору [64]. Крім того, сучасна публічна дипломатія Німеччини щодо ЄС і країн Східного партнерства все активніше інтегрує елементи стратегічних комунікацій, що особливо важливо в умовах гібридних загроз та системної дезінформації [87]. Берлін чітко усвідомлює, що інформаційний вимір зовнішньої політики сьогодні є не менш значущим, ніж дипломатія у її класичному розумінні. Саме тому Німеччина, починаючи з 2018 року, суттєво посилила співпрацю з European External Action Service у сфері протидії фейкам та інформаційним впливам, зокрема у межах платформи EUvsDisinfo. Таким чином, публічна дипломатія Німеччини функціонує не ізольовано, а як частина ширшої європейської системи інформаційної безпеки [69].

Показово, що Німеччина не лише інвестує у власні канали комунікації, але й активно підтримує розвиток незалежних медіа у країнах Східного партнерства. Deutsche Welle Akademie з 2020 року реалізує масштабну програму підтримки локальних ЗМІ в Україні та Молдові, спрямовану на розвиток журналістських стандартів, фактчекінгу та медіаграмотності [78]. Наприклад, у 2021 році DW Akademie започаткувала ініціативу з підготовки молодих журналістів у Харкові, Дніпрі та Одесі, що стала важливою платформою формування нової генерації медійників, здатних протистояти інформаційним атакам. У результаті такі проекти сприяють формуванню стійких локальних інформаційних екосистем, що, зрештою, зміцнюють демократичні процеси. Окремого значення набуває діяльність Німеччини у сфері культурної дипломатії, яка систематично інтегрується у європейські культурні ініціативи. Зокрема, у 2020 році Німеччина стала ініціатором створення спільної культурної платформи «Cultura Europeana», яка об'єднала інституції з понад 15 держав ЄС та країн Східного партнерства [105]. У межах цієї платформи українські та грузинські митці отримали можливість реалізувати спільні цифрові арт-проекти, що сприяли поширенню європейських цінностей засобами мистецтва. Такі ініціативи, безумовно, виконують функцію культурного обміну, але водночас вони створюють символічний простір солідарності, який укорінює ідею «єдиної Європи» в масовій свідомості.

Не можна оминати увагою й роль парламентської дипломатії, яка стала важливим елементом публічної дипломатії Німеччини. Бундестаг систематично організовує програми для молодих лідерів зі Східної Європи, спрямовані на ознайомлення з німецькою політичною системою, практиками державного управління й парламентською культурою. Так, програма «Internationale Parlaments-Stipendium», яка функціонує з 1986 року, з 2014 року значно розширила набір з України, а після 2022 року збільшила кількість місць удвічі [68]. Цей досвід формує серед учасників нове розуміння прозорості, демократичності та правової відповідальності, що, по суті, допомагає

відтворювати європейські стандарти у їхніх рідних країнах. Також Німеччина активно підтримує проекти місцевого розвитку та громадських ініціатив у країнах Східного партнерства, використовуючи публічну дипломатію як засіб демонстрації своєї відданості принципам сталого розвитку [70]. Наприклад, у 2022–2024 роках Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) реалізує програму «U-LEAD with Europe» в Україні, яка спрямована на підвищення ефективності децентралізації та зміцнення місцевого врядування. У межах цієї програми проводяться тренінги для посадових осіб громад, впроваджуються цифрові сервіси, модернізуються соціальні інституції. Усе це формує позитивний образ Німеччини як партнера, що не лише підтримує реформи на словах, а й безпосередньо інвестує у розвиток місцевих громад.

Варто наголосити, що публічна дипломатія Німеччини щодо ЄС і країн Східного партнерства виконує важливу стабілізуючу функцію у періоди криз. Наприклад, після повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року Німеччина оперативно перейшла до режиму кризової комунікації, пояснюючи свої дії щодо санкцій, військової допомоги та гуманітарної підтримки [80]. У березні-квітні 2022 року Федеральне міністерство закордонних справ запустило кілька міжнародних онлайн-кампаній, спрямованих на боротьбу з російськими фейками щодо військових злочинів, біженців та санкційної політики. Ці інформаційні зусилля супроводжувалися постійними брифінгами, відеозверненнями, дипломатичними візитами та широким залученням відомих експертів. Окрім цього, слід підкреслити, що німецькі політичні фонди відіграють визначальну роль у підтримці демократичних рухів у країнах Східного партнерства. Наприклад, Фонд Генріха Бюлля реалізує в Україні та Грузії програми, присвячені правам людини, зеленій політиці та гендерній рівності [77]. У 2020-2023 роках фонд активно підтримував освітні ініціативи, пов'язані з екологічними реформами, а також проводив кампанії зі зміцнення ролі жінок у політичному процесі. Така діяльність, хоч і не завжди має прямий політичний ефект, створює сприятливе середовище для формування нових політичних еліт. З іншого боку, Німеччина

не уникає чутливих тем і активно залучається до діалогу про складні історичні питання, що також є елементом публічної дипломатії. Наприклад, у 2021 році у Варшаві та Вільнюсі було проведено низку меморіальних заходів, присвячених пам'яті жертв Другої світової війни, які організовувалися за участю німецьких фондаций та дипломатичних представництв [67]. Такі ініціативи спрямовані на примирення та відбудову довіри, що є важливою складовою сучасної європейської політики пам'яті.

У широкому розумінні публічна дипломатія Німеччини формує комунікаційний ландшафт, в якому ідеї інтеграції, демократичних стандартів та європейської солідарності транслюються не лише на елітному, але й на суспільному рівні. Вона поєднує раціональні аргументи, культурну взаємодію та емоційно-символічні меседжі, створюючи багатовимірну систему впливу. Як наслідок, Німеччина зміцнює свою роль провідного європейського актора, який здатний не лише реагувати на виклики, але й формувати архітектуру майбутнього європейського порядку. Отже, публічна дипломатія Німеччини щодо ЄС і країн Східного партнерства є одним із ключових механізмів просування її зовнішньополітичних інтересів, але водночас важливим чинником стабільності і розвитку регіону. З огляду на загострення геополітичного протистояння та трансформацію міжнародного порядку, значення цієї дипломатії лише зростатиме, адже саме вона здатна забезпечити глибшу взаємодію між суспільствами, зміцнити проєвропейські орієнтири та створити підґрунтя для стійкого миру й безпеки у Східній Європі.

3.2. Реакція та адаптація німецької публічної дипломатії до сучасних геополітичних викликів

У другому десятилітті XXI століття Німеччина зіткнулася з масштабними геополітичними трансформаціями, що, зрештою, вимагали переосмислення інструментів публічної дипломатії та посилення її стратегічної гнучкості. Поворотним моментом став 2022 рік, коли повномасштабна агресія Росії проти

України призвела до появи концепції «Zeitenwende» – історичного злам, що змінив усталене бачення безпеки, зовнішньої політики й комунікаційних підходів [90]. У цьому контексті публічна дипломатія Німеччини, яка традиційно базувалася на цінностях демократії, культурній взаємодії та інституційних партнерствах, отримала нове значення як інструмент формування міжнародного консенсусу, підтримки союзників і зміцнення власного глобального іміджу. Водночас постали принципово нові виклики, передусім ескалація інформаційних кампаній, посилення конкуренції держав у цифровому просторі, зростання ролі стратегічних наративів та потреба в оперативному реагуванні на кризові ситуації [87].

З огляду на різку зміну міжнародної безпекової архітектури після 2014 року, а також на подальше загострення після повномасштабного вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року, Німеччина була змушена переосмислити як пріоритети, так і інструменти своєї публічної дипломатії [75]. Більше того, у складний період, коли питання енергетичної стабільності, міграційного навантаження та репутаційних викликів постали одночасно, федеральний уряд та провідні німецькі інституції перейшли від традиційної моделі культурної дипломатії до більш комплексного, реактивного й інколи навіть кризового підходу у сфері зовнішніх комунікацій [66]. Проте, попри масштабність викликів, стратегічна гнучкість Німеччини, доповнена здатністю до інституційного оновлення, дозволила їй не лише адаптуватися, але й посилити власну присутність на міжнародній арені. Першим важливим виміром такої адаптації стала реакція на російсько-українську війну, яка суттєво змінила не тільки безпековий контекст Європи, але й комунікаційні пріоритети Берліна. З початком агресії ще у 2014 році Німеччина, як відомо, відіграла активну посередницьку роль у Нормандському форматі, що саме по собі формувало значний комунікативний потенціал. Однак після 24 лютого 2022 року акценти публічної дипломатії Німеччини змінилися: вона була змушена пояснювати міжнародній спільноті власні рішення щодо санкційної політики, військової підтримки України, поступової відмови від російських енергоносіїв та нової

безпекової доктрини *Zeitenwende*, проголошеної канцлером О. Шольцом 27 лютого 2022 року [91]. Важливо зазначити, що саме цей виступ у Бундестазі став комунікативним переломним моментом, адже нова стратегія передбачала радикальне переосмислення зовнішньої та оборонної політики Німеччини та потребувала широкого пояснення як всередині країни, так і за її межами [64].

Німецькі інституції публічної дипломатії, зокрема Міністерство закордонних справ, Goethe-Institut, DAAD, Deutsche Welle, а також низка аналітичних центрів, активно масштабували своє інформаційне представництво щодо України [70]. Deutsche Welle, наприклад, різко збільшила частку репортажів про війну, її гуманітарні наслідки та міжнародну реакцію, запустивши нові мультимедійні формати багатьма мовами. Інститут Гете, своєю чергою, розширив освітні та культурні програми, спрямовані на підтримку української культурної дипломатії, а у 2022-2023 роках започаткував додаткові грантові ініціативи для українських митців, журналістів та культурних менеджерів [77]. У такий спосіб Німеччина формувала образ солідарної та відповідальної держави, здатної не лише демонструвати підтримку, а й пояснювати її сутність широким міжнародним аудиторіям.

Другим важливим напрямом адаптації стала реакція на масштабну міграційну кризу, що охопила Європу з 2015 року та набула нового виміру після початку російсько-української війни. Відомо, що після 2015 року Німеччина прийняла понад мільйон біженців, переважно з Сирії, Афганістану та Іраку, що, своєю чергою, створило значні внутрішньополітичні напруження та критику зовнішньополітичних рішень канцлера А. Меркель. Саме в цей період комунікаційна політика федерального уряду була вимушена демонструвати не тільки відкритість, а й обґрунтовувати гуманітарну відповідальність Німеччини відповідно до міжнародних стандартів і цінностей ЄС. Публічна дипломатія у цей час відіграла роль засобу пом'якшення соціальної поляризації та стимулювання позитивного образу Німеччини у країнах походження мігрантів [66]. Після 2022 року ситуація ускладнилася,

оскільки Німеччина прийняла понад мільйон українських біженців, що стало найбільшим потоком з однієї європейської держави з часів Другої світової війни. Щоб підтримати власний міжнародний імідж та пояснити мотивацію до такої масштабної допомоги, Берлін активізував комунікаційні зусилля в контексті гуманітарної дипломатії. Федеральний уряд, зокрема, надавав розгорнуті звіти про програму тимчасового захисту, фінансування інтеграційних курсів, доступ біженців до освіти та медицини. Важливим компонентом стала також робота Німецької ради з питань інтеграції, яка просувала інклюзивний дискурс у медійному просторі та протидіяла дезінформаційним кампаніям, спрямованим на дискредитацію біженців.

Третім критичним напрямом трансформації стала комунікація у сфері енергетичної безпеки, яка після припинення імпорту російського газу набрала стратегічного значення. До 2021 року Росія забезпечувала понад 55 % газових поставок до Німеччини, і відмова від них вимагала не лише технологічних та економічних рішень, а й потужної комунікаційної підтримки [75]. У 2022-2023 роках уряд Німеччини активно пояснював внутрішній та зовнішній аудиторії логіку диверсифікації енергопостачання, зокрема запуск LNG-терміналів у Вільгельмсгафені, Брунсбюттелі та Штаде. Крім того, важливу роль відіграла комунікаційна діяльність Федерального міністерства економіки та захисту клімату, яке під керівництвом Р. Хабека активно проводило інформаційні кампанії щодо енергозбереження, розвитку відновлюваних джерел енергії та зміцнення енергетичної автономії Німеччини. У ширшому сенсі адаптація німецької публічної дипломатії до енергетичних викликів передбачала посилену взаємодію з ключовими партнерами: США, Канадою, Норвегією, Катаром. Комунікативною метою тут було продемонструвати, що енергетичний перехід Німеччини не є раптовим або хаотичним, а навпаки стратегічно виваженим та координованим кроком у межах загальноєвропейської політики енергетичної безпеки. Більше того, успішне подолання енергетичної кризи 2022-2023 років перетворило Німеччину на

приклад швидкої інфраструктурної мобілізації, що активно використовувалося у зовнішніх комунікаціях країни [64].

У цьому контексті важливо усвідомити, що сучасні виклики одночасно стали і каталізатором для поглиблення стратегічної взаємодії між державою, громадянським суспільством та транснаціональними комунікаційними акторами. Показово, що у 2022-2024 роках різко зросла участь німецьких неурядових організацій у формуванні іміджевої політики держави, причому багато з них системно працювали над тим, щоб пояснити міжнародним партнерам складність прийнятих Німеччиною рішень [77]. Наприклад, Фонд Конрада Аденауера, Фонд Гайнріха Бьолля та Німецька рада з міжнародних відносин (DGAP) регулярно публікували аналітичні матеріали щодо підтримки України, переосмислення оборонної політики, загроз енергетичного шантажу Росії та шляхів подолання міграційного навантаження на державні інституції. Саме такі публікації часто ставали зовнішнім продовженням офіційної дипломатії, формуючи ширший міжнародний дискурс про відповідальність Німеччини у вирішенні європейських і глобальних проблем.

Особливу увагу варто приділити цифровому виміру публічної дипломатії, який у період криз набув домінуючого значення. Німецькі дипломатичні представництва у світі, зокрема в країнах Східного партнерства, почали активно застосовувати соціальні мережі як майданчики для оперативного інформування про політику уряду. Так, у 2022 році активність посольства Німеччини в Україні вдвічі зросла, що було реакцією на потребу оперативно пояснювати зміни в оборонній та гуманітарній допомозі, пояснювати позицію Берліна щодо санкцій, а також спростовувати поширені російські дезінформаційні наративи [72]. Показовим стало введення регулярних рубрик у X(Twitter) та Facebook, де дипломати розповідали про реальні масштаби підтримки України, зокрема про надання систем IRIS-T, Leopard 2, Panzerhaubitze 2000, а також про обсяги фінансової допомоги, що досягли понад 22 млрд євро у 2023 році [24]. У свою чергу, Deutsche Welle розгорнула

масштабні кампанії зі спростування дезінформації та пояснення впливу війни на європейський безпековий простір. Створення окремих аналітичних блоків DW Fact Check дозволило Німеччині зміцнити репутацію держави, що послідовно підтримує свободу слова, медіаграмотність та стійкість до зовнішніх інформаційних маніпуляцій. Важливо підкреслити, що саме інформаційна протидія російським пропагандистським нарративам стала одним із ключових інструментів сучасної німецької публічної дипломатії, оскільки була спрямована не тільки на міжнародну аудиторію, але й на внутрішній німецький медіапростір, де також фіксувалися прояви прокремлівських дезінформаційних кампаній. У сфері культурної дипломатії також спостерігається значне оновлення. Хоча Інститут Гете завжди був символом «м'якої сили» Німеччини, після 2022 року він розширив тематичну спрямованість своїх проєктів, зосередившись на підтримці демократії, прав людини та культурної стійкості [78]. У багатьох країнах Європи та світу Інститут Гете започаткував дискусійні платформи, присвячені викликам авторитаризму, загрозам пропаганди та питанням соціальної інтеграції біженців. Це, безумовно, посилює роль культурної дипломатії як інструмента захисту демократичних цінностей та вироблення міжнародної солідарності.

Не менш важливим став і трансформаційний вплив енергетичної кризи на імідж Німеччини як одного з ключових учасників Європейського союзу. До 2022 року Німеччину нерідко критикували за залежність від російського газу, особливо після запуску першої гілки «Північного потоку». Після припинення імпорту газу з Росії та запуску політики швидкої енергетичної диверсифікації Берлін був змушений активно комунікувати, що його рішення – це не лише прагматичний крок, але й важлива морально-політична позиція [66]. Федеральний уряд пояснював нову стратегію через відкриті звіти, медіакампанії, роботу з журналістами та експертами, підкреслюючи, що інвестиції в LNG-термінали та розвиток відновлюваних джерел енергії сприяють не лише енергетичній стійкості, а й загальноєвропейській безпеці. Крім того, німецька публічна дипломатія приділила значну увагу роз'ясненню

ризиків енергетичної залежності для держав, що розвиваються. З 2023 року Міністерство закордонних справ Німеччини реалізовує спеціальні комунікаційні програми для країн Африки та Південно-Східної Азії, спрямовані на підтримку «зеленої трансформації», передачу технологій та розвиток локальних енергетичних ринків. Таким чином, енергетична дипломатія стала не лише інструментом кризового управління, а й засобом розбудови глобального партнерства.

Узагальнюючи, варто наголосити, що німецька публічна дипломатія у 2015-2024 роках демонструє поступовий перехід від культурно-освітньої моделі до кризово-орієнтованої, комплексної та стратегічно узгодженої політики міжнародних комунікацій [70]. Російсько-українська війна актуалізувала питання репутаційної відповідальності та прозорості комунікації; міграційна криза перевірила здатність Німеччини збалансувати гуманітарні та внутрішньополітичні інтереси; енергетичний шок змусив формувати новий образ сучасної, екологічно відповідальної та технологічно гнучкої держави. Отже, німецька публічна дипломатія, реагуючи на сучасні геополітичні виклики, продемонструвала не лише мобільність, а й інноваційність, що дозволяє їй зберігати роль потужного комунікатора на глобальній арені. Загалом, реакція та адаптація німецької публічної дипломатії до сучасних геополітичних викликів продемонстрували високу динамічність, інституційну гнучкість та здатність до стратегічного оновлення. Усі три ключові кризи: війна, міграція та енергетична нестабільність, стали полігонами, де публічна дипломатія Німеччини випробувала нові формати, інтегрувала цифрові інструменти, активізувала участь громадянського суспільства та переосмислила роль держави у сфері міжнародних комунікацій. Таким чином, сучасна німецька публічна дипломатія постає як багатовимірна система, що поєднує традиційні культурні інструменти з новітніми технологіями цифрової комунікації, стратегічними наративами, антикризовими інформаційними кампаніями та розгалуженою мережею партнерів. Саме така модель дозволяє Німеччині ефективно реагувати на непередбачувані виклики міжнародної

політики та зберігати статус одного з найбільш впливових комунікаторів сучасної Європи.

3.3. Напрями вдосконалення публічної дипломатії України з урахуванням досвіду Німеччини

Напрями вдосконалення публічної дипломатії України з урахуванням досвіду Німеччини охоплюють, без перебільшення, широкий спектр інституційних, комунікаційних та стратегічних рішень, що дозволяють адаптувати міжнародну комунікаційну політику держави до сучасних викликів глобальної політики. Передусім варто зазначити, що Німеччина протягом останніх десятиліть послідовно формувала модель публічної дипломатії, яка поєднує культурний вплив, ціннісну комунікацію, розвиток міжнародних партнерств і потужну інституційну підтримку. Україна, яка нині зосереджена на протидії російській агресії та одночасно прагне зміцнення своєї міжнародної суб'єктності, уже активно розвиває цей напрямок, проте, безумовно, може суттєво посилити його, зважаючи на німецькі практики. Причому важливо підкреслити, що мова йде не про механічне копіювання, а про адаптацію інструментів до українського контексту.

Відзначимо, першим важливим напрямом удосконалення є інституційне зміцнення системи публічної дипломатії. У Німеччині цю функцію координує Федеральне міністерство закордонних справ за підтримки таких впливових структур, як Goethe-Institut, DAAD, Deutsche Welle, Федеральне агентство з громадянської освіти (Bundeszentrale für politische Bildung), а також низки спеціалізованих фондів [40]. Власне, інституційна архітектура Німеччини вибудована так, що кожен актор виконує чітко визначену роль, доповнюючи інших. Для України актуальним є створення системи зі схожою логікою поділу компетенцій. Хоча Міністерство закордонних справ України вже має Департамент публічної дипломатії, проте, як показує практика останніх років, особливо після 2014 року, його ресурсів недостатньо для повноцінного

виконання стратегічних функцій [11]. Отже, запровадження спеціалізованих агенцій або розширення повноважень наявних інституцій, наприклад Українського інституту чи Українського культурного фонду, дозволило б забезпечити більшу сталість і професіоналізацію діяльності.

Другий напрям – розвиток культурної дипломатії як стратегічного інструменту формування позитивного образу держави. Досвід Німеччини тут особливо корисний, адже Goethe-Institut, заснований ще у 1951 році, став світовим стандартом культурного представництва [34]. Німеччина, що показово, фінансує свої культурні інституції навіть у періоди економічних криз: у 2022 році бюджет Goethe-Institut перевищив 238 млн євро, що підкреслює пріоритетність цього напрямку [34]. Для України ключовим завданням має стати збільшення державної підтримки культурних програм за кордоном, включно з фотовиставками про українську ідентичність, гастрольними турами музичних колективів, книжковими ярмарками, резиденціями митців чи програмами перекладів сучасної української літератури. Як приклад, Німеччина системно підтримує переклади німецької літератури різними мовами, фінансуючи до 600 проєктів перекладу щороку [36]; Україна могла б реалізувати аналогічну програму, спрямовану на популяризацію українських авторів.

Третій напрям – цифровізація публічної дипломатії. З огляду на те, що, за даними Федерального МЗС ФРН, уже у 2020–2023 роках понад 80 % комунікацій німецьких дипломатичних місій здійснювались у цифровому середовищі, Німеччина виробила цілу систему онлайн-комунікацій з іноземними аудиторіями [105]. Німецькі дипломатичні представництва у країнах Східного партнерства, зокрема в Україні, Грузії та Молдові, активно застосовують комунікаційні механізми у соціальних мережах, створюючи інтерактивні формати: від освітніх вікторин і культурних проєктів до спеціальних інформаційних кампаній проти дезінформації [105]. Україні слід не лише розширювати цифрову присутність, а й інституційно закріпити підходи до стратегічних комунікацій. Зокрема, доцільним було б створення

Центру цифрової дипломатії при МЗС України, який би координував діяльність посольств у соціальних мережах, розробляв єдині стандарти контенту та забезпечував реагування на інформаційні атаки.

Не менш важливим напрямом є посилення освітньої дипломатії. Німеччина через DAAD щороку надає понад 140 тисяч стипендій студентам і науковцям, тим самим формуючи довгострокові зв'язки з майбутніми інтелектуальними елітами світу [100]. Україна також має потенціал у цьому напрямі, особливо з огляду на високий рівень її гуманітарної та технічної освіти. Утім, як свідчить практика, українські програми академічної мобільності або недостатньо фінансуються, або не мають стійкої підтримки. Тому, беручи за приклад Німеччину, Україні варто розробити довгострокову державну програму стипендій для іноземних студентів, які б вивчали українську мову, історію, міжнародні відносини та безпекові студії. Принагідно варто згадати, що у 2023 році Український інститут започаткував програму «Українські студії за кордоном», однак її масштаб поки значно менший за потенційні потреби [20].

Наступним напрямом удосконалення є розвиток стратегічних комунікацій та протидії дезінформації. У Німеччині, особливо після 2015 року та кризи з російськими інформаційними атакими, активно розвиваються ініціативи з інформаційної безпеки. Наприклад, Deutsche Welle відіграє ключову роль у спростуванні фейків і поданні достовірної інформації у міжнародних медіа [66]. Крім того, ЄС за активної участі Німеччини створив у 2015 році спеціальну структуру: East StratCom Task Force, яка відстежує та спростовує дезінформаційні кампанії [66]. Для України, що перебуває у стані повномасштабної війни, цей досвід є критично важливим. Створення національного центру протидії дезінформації, важливий крок, проте для повноцінної ефективності необхідно забезпечити його прозорість, міжвідомчу координацію і системний міжнародний діалог.

Окремий напрям – диверсифікація каналів і форматів міжнародної комунікації. У Німеччині активно працюють не лише державні інституції, а й

політичні фонди (Konrad-Adenauer-Stiftung, Friedrich-Ebert-Stiftung, Heinrich-Böll-Stiftung та ін.) [35]. Ці структури реалізують сотні програм, семінарів і тренінгів у різних регіонах світу, формуючи політичні та експертні мережі. Україна могла б розвивати аналогічні форми співпраці через партнерство між державними структурами та громадськими організаціями, що вже мають досвід міжнародної діяльності. Деякі українські аналітичні центри, як-от Центр «Нова Європа» чи Український інститут майбутнього, могли б стати активними суб'єктами публічної дипломатії, організовуючи міжнародні форуми, експертні дискусії та просвітницькі ініціативи [14]. Нарешті, важливим є розвиток брендингу країни. Німеччина системно працює над образом держави: інноваційної, стабільної, ціннісно орієнтованої. Україна, попри значні зусилля у межах кампанії Ukraine NOW (2018) та численних ініціатив часів війни, потребує більш цілісної та довгострокової стратегії національного бренду. Показово, що Німеччина регулярно оновлює свої комунікаційні наративи відповідно до глобальних змін [32]. Україна також має адаптувати свій бренд до цілей повоєнної відбудови, підкреслюючи такі ключові меседжі, як стійкість, свобода, інноваційність і євроінтеграційна спрямованість.

Водночас подальший розвиток публічної дипломатії України неможливий без системного осмислення того, як цю сферу інституційно, кадрово та фінансово модернізувати відповідно до найкращих європейських практик. Досвід Німеччини, яка протягом десятиліть вибудовувала багаторівневу модель комунікаційного впливу, демонструє: ефективність залежить не лише від кількості інструментів, але передусім від здатності держави підтримувати їхню сталість, передбачуваність та стратегічну узгодженість. Саме тому наступним ключовим напрямом вдосконалення для України має стати систематизація стратегічного планування у сфері публічної дипломатії. Зокрема, доцільно розробити довгострокову «Стратегію публічної дипломатії України 2035», яка б включала чіткі показники результативності, визначення цільових аудиторій, індикатори успіху та пріоритетні регіони.

Німеччина, наприклад, регулярно оновлює свої комунікаційні стратегії, відображаючи у них як внутрішньополітичні зміни, так і міжнародні тенденції [40], наприклад, концепція *Zeitenwende*, проголошена О. Шольцом 27 лютого 2022 року, суттєво вплинула на зміст зовнішньополітичних комунікацій Німеччини, акцентувавши потребу в нових форматах взаємодії зі світовою аудиторією [91].

Далі, особливо важливим напрямом постає розвиток мережі партнерств як із державними, так і з недержавними акторами. Німеччина активно залучає до публічної дипломатії політичні фонди, громадські організації, університети, медіа та навіть приватний сектор. Наприклад, *Deutsche Welle* у співпраці з приватними ІТ-компаніями реалізує проєкти з інноваційного медіавиробництва, а політичні фонди проводять програми обміну для молодих лідерів та журналістів [35]. Україна може розвинути подібну модель, посилюючи співпрацю між державою та громадянським суспільством. У цьому контексті надзвичайно перспективним є залучення ІТ-сектору до розробки цифрових інструментів дипломатії, зокрема платформ для міжнародної комунікації, інтерактивних ресурсів для протидії дезінформації або навіть віртуальних музеїв, які популяризували б українську культуру серед світової аудиторії.

Наступним перспективним напрямом є регіоналізація публічної дипломатії. У Німеччині дипломатичні інституції адаптують свої програми до специфіки країн і регіонів. Наприклад, у 2010-х роках Інститут Гете створив окремі ініціативи для країн Північної Африки після Арабської весни, а DAAD розширив присутність у Центральній Азії після 2014 року [34]. Для України надзвичайно важливо розробити окремі регіональні стратегії публічної дипломатії для країн ЄС, Північної Америки, Азії, Близького Сходу та Глобального Півдня. Наприклад, у країнах ЄС ключовими можуть бути наративи про євроінтеграційний курс і стійкість української демократії; у США: підкреслення стратегічного партнерства та внеску України у трансатлантичну безпеку; у країнах Латинської Америки чи Африки: акцент на

історіях про справедливість, протидію колоніальним практикам і глобальну продовольчу безпеку. Не можна оминати увагою й так звану «економічну дипломатію» як складову публічної дипломатії. У Німеччині економічні наративи: інновації, стабільність, експорт є важливою складовою міжнародного образу держави. Для України, яка вступає в етап масштабної повоєнної відбудови, економічна складова може стати одним із центральних інструментів публічної дипломатії. Це може включати міжнародні кампанії на підтримку інвестицій, участь у великих міжнародних виставках інновацій, презентацію українських стартапів, а також створення окремого бренду для технологічної екосистеми України. Показовим тут може бути приклад Німеччини, яка просуває свій бренд «Made in Germany» як символ якості, відповідальності та технологічної досконалості [70]. Україна могла б розвивати власний бренд, наприклад, «Made in Ukraine: Resilience and Innovation», який би підкреслював силу українського суспільства та інноваційний потенціал економіки.

У підсумку можна стверджувати, що вдосконалення публічної дипломатії України потребує системного та стратегічного підходу, що поєднує інституційні реформи, активне використання культурних і цифрових інструментів, розвиток мережевої співпраці та посилення боротьби з дезінформацією. Досвід Німеччини – це яскравий приклад багаторівневої, стійкої та адаптивної моделі, яка здатна ефективно працювати в умовах сучасних геополітичних викликів.

Висновки до розділу 3

Підсумовуючи результати дослідження, слід зазначити, що публічна дипломатія Німеччини щодо Європейського Союзу та країн Східного партнерства сформувалася як комплексний інструмент зовнішньої політики, спрямований на зміцнення довіри, підвищення взаєморозуміння та проєкцію національних цінностей у регіональному просторі. У цьому контексті

Німеччина, спираючись на широку мережу інституцій, від Інститут Гете, Німецька служба академічних обмінів, Німецька хвиля, демонструє здатність поєднувати культурні, освітні, інформаційні та цифрові формати взаємодії. Внаслідок цього, як показав аналіз, німецька публічна дипломатія виступає не лише механізмом культурного обміну, але й інструментом стратегічного впливу, який допомагає формувати лояльні до європейського проєкту політичні та соціальні середовища.

Разом із тим, сучасні геополітичні виклики, насамперед російсько-українська війна, енергетична турбулентність, міграційні кризи, інтенсивна боротьба за інформаційний простір, вимагали суттєвої адаптації німецької публічної дипломатії. З одного боку, Німеччина була змушена переглянути акценти у комунікаційній політиці, посилюючи захист від дезінформації, розширюючи цифрову присутність посольств та збільшуючи інвестиції у медіаграмотність. З іншого, Німеччина активізувала підтримку України, особливо після 2022 року, що проявилось у запуску нових культурних програм, посиленні співпраці з громадянським суспільством та поглибленні координації з ЄС для підвищення стійкості регіону.

На основі німецького досвіду можна визначити ключові напрями вдосконалення публічної дипломатії України. По-перше, необхідно системно розвивати інституційну спроможність, формуючи сталі інститути культурної присутності за кордоном. По-друге, важливо посилити цифрову дипломатію, впроваджуючи комплексні комунікаційні стратегії для протидії ворожим інформаційним операціям. По-третє, слід активізувати партнерства з громадянським суспільством та європейськими інституціями, адже саме такі взаємодії, як свідчить німецька практика, забезпечують сталість та довгостроковий ефект. Отже, адаптація найкращих підходів Німеччини створює для України конструктивні можливості зміцнити власну міжнародну суб'єктність і підвищити ефективність зовнішньої комунікації в умовах глобальної нестабільності.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження публічної дипломатії Німеччини в умовах сучасних геополітичних викликів:

1. Визначивши сутність та еволюцію поняття «публічна дипломатія» у теорії міжнародних відносин, можна зробити висновок, що вона трансформувалася з інструмента культурного впливу на іноземні суспільства у цілісну комунікативну стратегію держав, спрямовану на формування сприятливого міжнародного середовища та зміцнення національної безпеки. Публічна дипломатія перетворилася на один із ключових інструментів «м'якої» сили, що дозволяє державам поєднувати інформаційний вплив, культурну присутність і стратегічні комунікації для досягнення довгострокових політичних цілей. Більш того, розвиток цифрових технологій і соціальних мереж сприяв появі нових форматів взаємодії з іноземними аудиторіями, що, відповідно, розширює можливості держав у просуванні власних наративів. Публічна дипломатія сьогодні виступає не лише як механізм зовнішньої політики, а й як важливий елемент глобального управління, який забезпечує діалог, порозуміння та формування позитивного міжнародного іміджу.

2. Виявивши геополітичні виклики сучасності та їх вплив на дипломатію держав, зроблено висновок, що публічна дипломатія дедалі більше перетворюється на стратегічний інструмент формування міжнародного образу, захисту національних інтересів та зміцнення глобальної присутності держави. Передусім, зростання кількості конфліктів, гібридних загроз та інформаційних операцій зумовлює потребу у більш гнучких і водночас більш технологічно насичених формах зовнішньополітичної комунікації. Водночас цифровізація міжнародного простору, що стрімко поглиблюється, створює нові можливості для донесення власної позиції до іноземних аудиторій, формування стійких партнерських мереж та оперативного реагування на інформаційні кризи. Отже, держави вимушені адаптувати свої дипломатичні стратегії, інтегруючи механізми культурної, цифрової та освітньої дипломатії у комплекс політичних

рішень. З іншого боку, важливо наголосити, що ефективність публічної дипломатії значною мірою залежить від узгодженості інституційних механізмів, чіткості комунікаційних наративів і здатності держави підтримувати довіру міжнародної спільноти.

3. Визначивши напрями та інструменти реалізації публічної дипломатії: від традиційних до цифрових форматів, зроблено висновок, що сучасна публічна дипломатія перетворюється на багатовимірний механізм стратегічної комунікації, який поєднує культурний вплив, інформаційну взаємодію та цифрові технології. Зокрема, у міжнародному середовищі, що характеризується інтенсивною конкуренцією наративів, держава вже не може обмежуватися лише культурними програмами чи освітніми обмінами; натомість, як показує практика, ефективність зростає тоді, коли застосовуються інтегровані інструменти: від медіаплатформ до інституційної співпраці. Крім того, важливо враховувати, що у XXI столітті цифрова дипломатія стала не лише доповненням, а й критичною складовою публічної дипломатії, адже саме вона забезпечує швидке поширення меседжів, оперативне реагування на кризи та формування довгострокового іміджу держави у глобальному інформаційному просторі. Отже, набуває значення здатність держав адаптуватися до нових технологічних реалій, поєднуючи традиційні форми взаємодії з інноваційними підходами, які створюють додаткові канали впливу на зовнішню аудиторію.

4. Розкривши особливості розвитку системи публічної дипломатії Німеччини та її інструменти, зроблено висновок, що сучасна модель німецької публічної дипломатії ґрунтується на поєднанні інституційної стабільності, стратегічної комунікації та ціннісно-орієнтованої зовнішньополітичної доктрини. Передусім варто підкреслити, що Німеччина, реагуючи на глибокі геополітичні трансформації, передусім російсько-українську війну, енергетичну турбулентність та затяжну міграційну кризу, послідовно модернізує свої підходи до міжнародної комунікації. При цьому Берлін використовує широкий спектр механізмів: культурну дипломатію, освітні

програми, підтримку незалежних медіа, цифрові платформи та комплексні комунікаційні кампанії, спрямовані як на іноземні суспільства, так і на формування позитивного іміджу країни у глобальному інформаційному просторі. Крім того, дослідження показало, що ключову роль відіграють інституції – Інститут Гете, Німецька служба академічних обмінів, «Німецька хвиля», фондові структури та мережі громадської дипломатії, які не лише репрезентують цінності Німеччини, але й адаптують зміст своїх програм до умов зростання гібридних загроз. Німецька публічна дипломатія дедалі більше набуває рис стратегічного інструменту зовнішньої політики, що дозволяє підсилити міжнародну суб'єктність країни та реагувати на комплексні виклики глобального порядку денного. Можна зазначити, що її ефективність визначається здатністю інтегрувати традиційні та інноваційні формати комунікації, забезпечуючи стійкий вплив у міжнародних відносинах.

5. З'ясувавши специфіку інституційного та нормативно-правового забезпечення публічної дипломатії Німеччини, зроблено висновок, що ця сфера є цілісною, багаторівневою та здатною динамічно адаптуватися до трансформацій міжнародного середовища. Передусім варто наголосити, що німецька модель публічної дипломатії поєднує державні інституції, незалежні культурні організації та мережі партнерства, що, по суті, створює гнучку систему комунікації із зовнішніми аудиторіями. Водночас нормативно-правова база: від законодавчих актів до стратегічних документів, зокрема оновленої Стратегії національної безпеки 2023 року, забезпечує цю діяльність чіткими рамками, визначаючи пріоритети й механізми реагування на ризики та загрози. Крім того, дослідження показало, що публічна дипломатія Німеччини ефективно інтегрує інструменти «м'якої сили» в умовах загострення геополітичної конкуренції, а також модернізує свої підходи з огляду на російсько-українську війну, глобальні міграційні процеси та виклики енергетичної безпеки.

6. Визначивши особливості адаптаційних стратегій німецької публічної дипломатії до сучасних геополітичних викликів, зроблено висновок,

що Німеччина поступово формує комплексну модель зовнішньої комунікації, яка поєднує традиційні інструменти впливу з інноваційними цифровими форматами. Передусім, йдеться про посилення ролі культурних інституцій, що, з одного боку, зберігають класичні механізми міжкультурного діалогу, а з іншого – активно інтегрують цифрові платформи для охоплення ширших аудиторій у країнах-партнерах. Крім того, російсько-українська війна, енергетична нестабільність та міграційні виклики змусили Берлін переглянути пріоритети зовнішньої комунікації, зробивши акцент на захисті демократичних цінностей, протидії дезінформації та популяризації стратегічної солідарності всередині ЄС і поза його межами. Водночас слід підкреслити, що ефективність німецької публічної дипломатії зростає завдяки цілеспрямованій координації між державними структурами, громадськими організаціями та міжнародними партнерами, що сприяє створенню багаторівневої системи комунікацій. Отже, сучасна німецька модель демонструє гнучкість, відкритість до інновацій та прагнення адаптуватися до глобальних трансформацій, що, своєю чергою, забезпечує її стабільні позиції у міжнародному інформаційному середовищі.

7. Визначено напрями вдосконалення публічної дипломатії України з урахуванням досвіду Німеччини, що дозволяє сформувати комплексне бачення подальшого розвитку комунікаційної політики держави у умовах триваючих геополітичних трансформацій. Насамперед, підкреслено необхідність інституційного зміцнення системи публічної дипломатії, адже саме чітка координація між державними та недержавними акторами, як показує німецька практика, забезпечує ефективність зовнішньополітичних комунікацій. З'ясовано також, що Україні варто приділити більше уваги культурним і освітнім програмам, які, хоча й мають довгостроковий характер, істотно підсилюють міжнародний імідж держави. У підсумку підкреслюється, що поєднання інституційної модернізації, стратегічної цифровізації та розвитку мережі культурно-освітніх проєктів здатне створити більш стійку й результативну модель публічної дипломатії України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анісімович-Шевчук О.З., Матвієнків С.М. Цифрова дипломатія як інструмент публічної дипломатії Люксембургу. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2024. Вип. 38. С. 142–150. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/2444755> (дата звернення: 10.10.2025).
2. Банчук-Петросова О., Петрова Н. Культурна дипломатія як м'яка сила в міжнародних переговорах. *Економіка та суспільство*. 2025. №74. С. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6044/5983> (дата звернення: 10.10.2025).
3. Висоцький О. Ю. Публічна дипломатія. Частина I. Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. 56 с.
4. Висоцький О., Висоцька О. Технології публічної дипломатії: методологічні принципи та практичний потенціал. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. 2020. №3(1), 139-147. URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/1004/1431> (дата звернення: 10.10.2025).
5. Войтко О.О. Еволюція сучасної моделі дипломатії: виклики глобалізації. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр.* 2023. Вип. 2. С. 45–52. URL: https://www.researchgate.net/publication/371155474_Evolucia_sucasnoi_modeli_diplomatii (дата звернення: 10.10.2025).
6. Гассельбах К. Зовнішньополітичні виклики для Німеччини у 2025 році. *У Фокусі*. 2024. URL: <https://www.dw.com/uk/akimi-budut-zovnisnopolitichni-vikliki-dla-nimeccini-u-2025-roci/a-71143543> (дата звернення: 10.10.2025).
7. Григорович Ц. Феномен цифрової дипломатії в міжнародних відносинах і світовій культурі XXI століття: поліцентричний дискурс культурних і креативних індустрій. *Культурологічний альманах*. 2022. №2. С.

40-44. URL: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/57> (дата звернення: 10.10.2025).

8. Дипломатія / Корольчук Л.В., Баула О.В., Галазюк Н.М. Луцьк: ПП «Волинська друкарня» 2024. 340 с. URL: <https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2024-pdf> (дата звернення: 10.10.2025).

9. Драч В. Культурна дипломатія в умовах глобального розвитку суспільств. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: науковий журнал*. 2024. №2. С. 33–38. URL: https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5586/Visnyk_2024_2_Vi_dnovleno-33-38.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 10.10.2025).

10. Замятін В., Юрчишин В. Німеччина на шляху до відновлення лідерства. *Разумков центр. Зовнішня політика*. 2024. 11 с. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/nimechchyna-na-shliakhu-do-vidnovlennia-liderstva> (дата звернення: 10.10.2025).

11. Земзюліна Н.І., Захарченко М. В. Інституалізація публічної дипломатії: світовий та український досвід. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2021. №8. С. 8–22.

12. Івасюк Г. Основні виклики сучасній зовнішній політиці Німеччини. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2020. №41. С. 105–112.

13. Кириленко М. Характеристика чинників формування міжнародного іміджу держави. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*. 2023. Вип. 3. С. 98-104.

14. Кравчук Н.Я., Луцишин О.О., Андрощук Д.В. Публічна дипломатія як стратегічний імператив зміцнення конкурентоспроможності держави в умовах трансформації світового порядку. *Empirio*. 2025. №2 (1). С. 78-91. URL: <https://empirio.ukma.edu.ua/article/view/323006> (дата звернення: 10.10.2025).

15. Краснопольська Т., Милосердна І. Цифрова дипломатія як основа нової публічної дипломатії. *Актуальні проблеми політики*. 2022. Вип. 69.

С. 13–20. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/69_2022/2.pdf (дата звернення: 10.10.2025).

16. Кривонос Р.А. Зовнішньополітичні стратегії урядів Ангели Меркель. *Конфронтація та співробітництво в міжнародних відносинах: теорія і практика: збірник наукових праць* / За заг. ред. С.В. Толстова. Київ: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2023. 211 с.

17. Крись В. Штучний інтелект та міжнародні відносини політики та дипломатії. *Молодіжна наукова ліга*. Черкаси, 04.10.2024. С. 69–75. URL: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/1228> (дата звернення: 10.10.2025).

18. Кубко В. Цифрова дипломатія в сучасних міжнародних відносинах. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. Студії*. 2023. Вип. 50. С. 170–176. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/50_2023/22.pdf (дата звернення: 10.10.2025).

19. Кудряченко А.І., Мартинов А.Ю. Глобальні виміри зовнішньої політики Німеччини (2005–2021 рр.): калейдоскоп подій: монографія. Київ, 2022. 563 с.

20. Культурна дипломатія / за заг. ред. І.Б. Матяш, В.М. Матвієнка; Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка; Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Київ: ДП «ГДІП», 2021. 252 с. URL: <https://sshdir.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/ukr.pdf> (дата звернення: 10.10.2025).

21. Мателешко Ю. П. Культурний напрям «м'якої сили» Німеччини в Україні: інституційний вимір. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2023. №36. С. 84–93. URL: <http://heraldiss.onu.edu.ua/article/view/288710/282487> (дата звернення: 10.10.2025).

22. Окладна М., Стеценко В. Роль цифрової дипломатії в сучасній зовнішній політиці держав. *Право та інноваційне суспільство*. 2020. № 2(15). С. 13–17. URL: https://apir.org.ua/lais/en/article/view/okladna_stetsenko15/102 (дата звернення: 10.10.2025).

23. Павлюх М. В., Кушней С. Р. Публічна дипломатія як тренд у сучасних політичних відносинах: процеси трансформації. *Політичне життя*. 2022. № 4. С. 122-127. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/13526/13431> (дата звернення: 10.10.2025).

24. Подворна О. Російсько-українська війна як фактор трансформації зовнішньої та безпекової політики ФРН. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей*. 2022. №46. С. 22–34. URL: <https://mhpi.chnu.edu.ua/mhpi/article/download/89/80> (дата звернення: 10.10.2025).

25. Ситник Г.П. Виклики національній безпеці у контексті формування нового світового порядку: курс лекцій / Г.П.Ситник. Київ: ТОВ «САК ЛТД.», 2023. 103 с. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/336/files/5244df44-885b-4188-a990-1d3de2ddf4cf.pdf> (дата звернення: 10.10.2025).

26. Урбан О.А. Як змінити українську дипломатію? Досвід дипслужби Німеччини. *Європейська правда: аналітичні матеріали*. Київ, 2021. С. 1–15. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/05/11/7048839/> (дата звернення: 10.10.2025).

27. Фельдгузен А. Дипломатія воєнного часу. *Спогади посла Німеччини в Україні про рік роботи у війні*. 2023. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/02/23/7156750/> (дата звернення: 10.10.2025).

28. Ціватий В. Г. Міжнародна безпека, культурна дипломатія і кризова дипломатія в умовах геополітичних викликів. *Національна безпека як конституційна цінність: сучасні виклики*. 2023. С. 156–161. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/19369/3/ZNU2024.pdf> (дата звернення: 10.10.2025).

29. Шелемба М., Мойсюк В. Еволюція відносин України і Німеччини внаслідок повномасштабного вторгнення Росії. *Геополітичні пріоритети України*. 2022. №№ 2(29). С. 77-86.

30. Шуляк А., Павліха Н. Публічна дипломатія задля безпеки сталого розвитку. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2022. № 2 (13). С. 173-186. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/266/246> (дата звернення: 10.10.2025).
31. Abdifatah Ahmed Ali Afyare. Soft Power Diplomacy: Cultural Diplomacy and Public Diplomacy Strategies. *ResearchGate*. 2024. URL: <https://www.researchgate.net/profile/Abdifatah-Afyare> (Last accessed: 15.10.2025)
32. Anheier H., Knudsen B., List R. Soft Power and the New Geopolitics: Germany in Comparative Perspective. *ECP Monitor / ifa*, 2023. 85 p. URL: https://opus.bsz-bw.de/ifa/files/974/2023_Anheier-Knudsen-List_ECP_CompReport_EN.pdf (Last accessed: 15.10.2025)
33. Anheier H.K., Knudsen E.L., List R.A. Soft Power and the New Geopolitics: Germany in Comparative Perspective. Stuttgart, 2023. 85 p. URL: https://opus.bsz-bw.de/ifa/files/974/2023_Anheier-Knudsen-List_ECP_CompReport_EN.pdf (Last accessed: 15.10.2025)
34. Annual Report 2022/2023. *Goethe-Institut*. München, 2023. URL: https://www.goethe.de/resources/files/pdf329/gi_jahrbuch_22-23_jahrbuch_buch_eng-compressed_2.pdf (Last accessed: 15.10.2025)
35. Annual Report 2023 / Outlook 2024. *Friedrich-Ebert-Stiftung (FES)*. Bonn, 2023. 100+ s. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/fes/17941/ar-2023.pdf>
36. Annual Report 2023/2024. *Goethe-Institut*. München, 2024. URL: <https://www.goethe.de/en/uun/pub/jah.html> (Last accessed: 15.10.2025)
37. Barker T., Hagebölling D. Germany's Global Technology Diplomacy. *DGAP Report*. 2022. URL: <https://dgap.org/en/research/publications/germanys-global-technology-diplomacy> (Last accessed: 15.10.2025)
38. Bayles M. News They Can Use. *National Affairs*. 2021. № 46. P. 112–130. URL: <https://www.nationalaffairs.com/publications/detail/news-they-can-use> (Last accessed: 15.10.2025)

39. Bericht der Bundesregierung über die Auswärtige Kultur- und Gesellschaftspolitik für das Jahr 2023. *Weltverband Deutscher Auslandsschulen (WDA)*. Berlin, 2025. URL: <https://www.auslandsschulnetz.de/27-bericht-der-bundesregierung-ueber-die-auswaertige-kultur-und-gesellschaftspolitik-fuer-das-jahr-2023/> (Last accessed: 15.10.2025)

40. Bericht der Bundesregierung zur Auswärtigen Kultur- und Bildungspolitik (AKBP) für das Jahr 2022/23. *Auswärtiges Amt*. 26. Berlin, 2023. 160 s. URL: <https://dserver.bundestag.de/btd/20/098/2009845.pdf> (Last accessed: 15.10.2025)

41. Blumenau B. Breaking with convention? Zeitenwende and the traditional pillars of German foreign policy. *International Affairs*. 2022. Vol. 98. Iss. 6. P. 1895–1913. URL: <https://academic.oup.com/ia/article-pdf/98/6/1895/46713038/iiacl66.pdf> (Last accessed: 15.10.2025)

42. Bundesministerium der Verteidigung; Bundeskanzleramt. National Security Strategy: Robust. Resilient. Sustainable. *Integrated Security for Germany*. Berlin, 2023. URL: <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/National-Security-Strategy-EN.pdf> (Last accessed: 15.10.2025)

43. Chivvis C.S. Germany's New Strategic Policy: Expertise in Building Resilience. Brussels. *NATO Parliamentary Assembly*. 2023. URL: <https://www.nato-pa.int/news/germanys-new-strategic-policy-expertise-building-resilience-and-technological-edge-heart> (Last accessed: 15.10.2025)

44. Csernaton R. Charting the Geopolitics and European Governance of Artificial Intelligence. *Carnegie Endowment for International Peace*. 2024. 35 p. URL: <https://policycommons.net/artifacts/11463921/charting-the-geopolitics-and-european-governance-of-artificial-intelligence/12355121/> (Last accessed: 15.10.2025)

45. Deutsche Außenpolitik (Aus Politik und Zeitgeschichte 17/2023). *bpb – Bundeszentrale für politische Bildung (APuZ)*. Bonn, 2023. 64 s. URL: https://www.bpb.de/system/files/dokument_pdf/APuZ_2023-17_online.pdf (Last accessed: 15.10.2025)

46. Diplomacy in International Geneva – Global Challenges. *Global Challenges*. 2025. URL: <https://globalchallenges.ch/issue/17/diplomacy-in-international-geneva-beyond-business-as-usual/> (Last accessed: 15.10.2025)
47. Diplomatie für Nachhaltigkeit: Nachhaltigkeitsbericht 2024. *Auswärtiges Amt*. Berlin, 2024. 124 s. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2667022/62db80d57375ec83559bdc5004d99895/nachhaltigkeitsbericht2024-data.pdf> (Last accessed: 15.10.2025)
48. Drucksache 20/14599: Auswärtige Kultur- und Bildungspolitik – Haushalts- und Förderdaten 2023. *Deutscher Bundestag*. Berlin, 11.12.2024. URL: <https://dserver.bundestag.de/btd/20/145/2014599.pdf> (Last accessed: 15.10.2025)
49. Ebert J. Resilienz durch Kultur. Das Goethe-Institut positioniert sich in einer neuen Weltordnung. *Politik & Kultur. Zeitung des Deutschen Kulturrates*. 1. April, 2025. URL: <https://politikkultur.de/internationales/resilienz-durch-kultur/> (Last accessed: 15.10.2025)
50. External Cultural Policy Monitor – Germany Report 2023. *ifa – Institut für Auslandsbeziehungen*. Stuttgart, 2023. 40 s. URL: https://opus.bsz-bw.de/ifa/files/985/ifa-2023_ECP_Monitor_Germany_Report.pdf (Last accessed: 15.10.2025)
51. Färber K. Diversifying the Federal Foreign Office: The German Foreign Policy Discourse on Credibility. *Foreign Policy Analysis*. 2025. Vol. 21. Iss. 2. P. 1–20. URL: <https://doi.org/10.1093/fpa/oraf013> (Last accessed: 15.10.2025)
52. Förderkonzept Zusammenarbeit mit Zivilgesellschaften in Afrika, Nah- und Mittelost (ZANMO). *Auswärtiges Amt*. Berlin, 2025. 19 s. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2663826/2ac57d860b978ff67a87ca7b4009548a/zanmo-foerderkonzept-data.pdf> (Last accessed: 15.10.2025)
53. Franke U. Artificial Intelligence Diplomacy: Artificial Intelligence Governance as a New European Union External Policy Tool. Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies. 2021. 28 p. URL:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/662906/IPOL_IDA\(2021\)662906_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/662906/IPOL_IDA(2021)662906_EN.pdf) (Last accessed: 15.10.2025)

54. Farber K. Diversifying the Federal Foreign Office: The German Foreign Policy Discourse on Credibility *Foreign Policy Analysis*. 2025. Volume 21. Issue 2. URL: <https://academic.oup.com/fpa/article/21/2/oraf013/8113787> (Last accessed: 15.10.2025)

55. German Strategy for International Digital Policy. *Diplomacy.edu*. 2023. URL: <https://www.diplomacy.edu/resource/german-strategy-for-international-digital-policy/> (Last accessed: 15.10.2025)

56. Germany's Climate Foreign Policy Strategy: Insights into Key Issue Areas and Potential Future. *Heinrich Böll Stiftung*. 2024. URL: <https://us.boell.org/en/2024/11/04/germanys-climate-foreign-policy-strategy-insights-key-issue-areas-and-potential-future> (Last accessed: 15.10.2025)

57. Germany's Role in Educational Exchange: Strengthening Diplomatic Ties through the DAAD. *Modern Diplomacy*. 2025. URL: <https://moderndiplomacy.eu/2025/05/17/germanys-role-in-educational-exchange-strengthening-diplomatic-ties-through-the-daad/> (Last accessed: 15.10.2025)

58. Global Cooperation Barometer 2025 Second edition. *World Economic Forum*. 2025. 45 p. URL: https://reports.weforum.org/docs/WEF_Global_Cooperation_Barometer_2025.pdf

59. Global Issues. *United Nations (web)*. URL: <https://www.un.org/en/global-issues> (Last accessed: 15.10.2025)

60. Godehardt N. The Logic of Germany's China Policy in the Zeitenwende. *SWP Research Paper 16/2024*. Berlin: SWP, 2024. 42 s. URL: https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2024RP16_Germanys_China_Policy.pdf (Last accessed: 15.10.2025)

61. Hillebrand E., Maihold G. *Eyes to the West: Latin America and the Caribbean in the sights of Germany and the EU*. *SWP Comment C35/2023*. Berlin:

SWP, 2023. URL: <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2023C35/> (Last accessed: 15.10.2025)

62. How Germany Learned to Love Strategy, in its Own Way. *CSDS (Centre for Strategic & Diplomatic Studies)*. 2024. URL: <https://csds.vub.be/publication/germanys-last-sonderweg-how-germany-learned-to-love-strategy-in-its-own-way/> (Last accessed: 15.10.2025)

63. International climate policy as a strategic lever for German foreign policy. *NewClimate*. 2025. URL: <https://newclimate.org/resources/publications/international-climate-policy-as-a-strategic-lever-for-german-foreign-policy> (Last accessed: 15.10.2025)

64. Ischinger W. Will Germany's Geopolitical Awakening Last? *Atlantic Council*. 2022. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/will-germanys-geopolitical-awakening-last/>. (Last accessed: 15.10.2025)

65. Jaekel A., Weissgerber M. EU and German Foreign Policy: Recalibrating for Geopolitical Realities. *E3G*. 2024. URL: <https://www.e3g.org/news/eu-and-german-foreign-policy/>. (Last accessed: 15.10.2025)

66. Johnston A. Revitalizing Public Diplomacy: Challenges for Germany and the United States. *Washington: American-German Institute*. 2021. URL: <https://americangerman.institute/publication/revitalizing-public-diplomacy-challenges-for-germany-and-the-united-states/> (Last accessed: 15.10.2025)

67. Just T. Germany's Public Diplomacy Approach. *Combating Antisemitism in Germany and Poland*. Lynne Rienner Publishers, 2024. URL: <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/9781962551076-023/html> (Last accessed: 15.10.2025)

68. Just T. Germany's Public Diplomacy Approach. Lynne Rienner Publishers, 2024. 315 p.

69. Kasper A., Osula A.M., Molnar A. EU cybersecurity and cyber diplomacy. *IDP Revista de Internet Derecho y Política*. 2021. № 34. P. 1–15. URL: <https://raco.cat/index.php/IDP/article/view/n34-kasper> (Last accessed: 15.10.2025)

70. Khorishko L., Kovpak V. Public Diplomacy as a Tool for the Formation of the Political Brand of Germany. *Reality of Politics*. 2021. № 17 (3). C. 74–86. DOI: 10.15804/rop2021304 URL: https://www.researchgate.net/publication/356402392_Public_diplomacy_as_a_tool_for_the_formation_of_the_political_brand_of_Germany (Last accessed: 15.10.2025)
71. Kundnani H. The Paradox of German Power. London: Hurst Publishers, 2022. 304 p. URL: <https://www.hurstpublishers.com/book/the-paradox-of-german-power/> (Last accessed: 15.10.2025)
72. Kurbalija J. New Germany's Digital Foreign Policy Strategy: Between Continuity and Change. *Diplomacy.edu*. 2024. URL: <https://www.diplomacy.edu/blog/new-germanys-digital-foreign-policy-strategy-between-continuity-and-change/> (Last accessed: 15.10.2025)
73. Langenbacher E., Grätzel S. Shifting Paradigms in Contemporary German Politics and Policy. New York: Berghahn Books, 2024. 320 c. URL: <https://www.berghahnbooks.com/title/LangenbacherShifting> (Last accessed: 15.10.2025)
74. Leite I. C. EU institutions and ICT: a new challenge in transparency and dialogue with citizens. *Transforming Government: People, Process and Policy*. 2021. Vol. 15. Iss. 3. P. 309–318. URL: https://www.emerald.com/tg/article-abstract/15/3/309/374900/EU-institutions-and-ICT-a-new-challenge-in?redirectedFrom=fulltext&utm_source=researchgate (Last accessed: 15.10.2025)
75. Leonard M., Hackenbroich J. The Birth of a Geopolitical Germany: Foreign Policy After Zeitenwende. *European Council on Foreign Relations*. 2022. URL: <https://ecfr.eu/article/the-birth-of-a-geopolitical-germany/> (Last accessed: 15.10.2025)
76. Lippert B., Mair S. Neue Verhältnisse – schwierige Beziehungen: Europa – USA – «Globaler Süden». *SWP-Studie 24/2024*. Berlin: SWP, 2024. URL: <https://ideas.repec.org/s/zbw/swpstu.html> (Last accessed: 15.10.2025)
77. Mateleshko Y. Non-Governmental Institutions as Actors of German

«Soft Power» in Ukraine (1992–2022). *Eminak: Scientific Quarterly Journal*. 2023. №1(41). P. 216–233.

78. Mbira C. Role of Cultural Diplomacy in Strengthening Soft Power among Emerging Economies. *American Journal of International Relations. AJPO*. 2024. vol. 9(6). P. 44-55. URL: <https://ideas.repec.org/a/bfy/ojajir/v9y2024i6p44-55id2464.html> (Last accessed: 15.10.2025)

79. Mead W.R. The End of the Wilsonian Era: Why Liberal Internationalism Failed. *Foreign Affairs*. 2021. Vol. 100, iss. 1. P. 56–70. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-12-08/end-wilsonian-era> (Last accessed: 15.10.2025)

80. Molling C. German Foreign Policy in Transition: Challenges of the Zeitenwende. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2021. 128 c. URL: https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2021RP10_GermanForeignPolicy.pdf (Last accessed: 15.10.2025)

81. Morgenthau H. J. In Defense of The National Interest. New York: Alfred A. Knopf, 1951. 262 p.

82. Nation Branding and Public Diplomacy: A German Case Study. Queen Margaret University, 2020. URL: <https://eresearch.qmu.ac.uk/handle/20.500.12289/10841> (Last accessed: 15.10.2025)

83. Nationale Sicherheitsstrategie: Integrierte Sicherheit für Deutschland. *Bundesregierung*. Berlin, 2023. 80 s. URL: <https://www.bmvg.de/resource/blob/5636374/38287252c5442b786ac5d0036ebb237b/nationale-sicherheitsstrategie-data.pdf> (Last accessed: 15.10.2025)

84. Nawaz H. The Role of Cultural Diplomacy in Strengthening Soft Power in a Globalized World. USC. *Center on Public Diplomacy*. Apr. 24 2025. URL: <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/role-cultural-diplomacy-strengthening-soft-power-globalized-world> (Last accessed: 15.10.2025)

85. New Germany's digital foreign policy strategy: between continuity and change. *Diplomacy.edu*. 2024. URL: <https://www.diplomacy.edu/blog/new-germanys-digital-foreign-policy-strategy-between-continuity-and-change/> (Last accessed: 15.10.2025)
86. Nye J.S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs, 2004. 191 p.
87. Orden H., Pamment J. What's So Foreign About Foreign Influence Operations? *Lines in the Sand Series*. 2021. № 1. 22 p. URL: https://carnegieendowment.org/files/Orden_Pamment_ForeignInfluenceOps2.pdf (Last accessed: 15.10.2025)
88. Parkes R. Germany's Last Sonderweg? How Germany Learned to Love Strategy in Its Own Way. *Centre for Security, Diplomacy and Strategy (CSDS)*. Brussels, 2024. URL: <https://csds.vub.be/publication/germanys-last-sonderweg-how-germany-learned-to-love-strategy-in-its-own-way/> (Last accessed: 15.10.2025)
89. Perucica N., Andjelkovic K. Is the future of AI sustainable? A case study of the European Union. *Transforming Government: People, Process and Policy*. 2022. Vol. 16, iss. 3. P. 347–358. URL: https://www.emerald.com/tg/article/16/3/347/374600/Is-the-future-of-AI-sustainable-A-case-study-of?utm_source=researchgate (Last accessed: 15.10.2025)
90. Rödder A. Has Germany Had a Foreign Policy Turning Point? *GIS Reports*. 2025. 14 c. URL: <https://www.gisreportsonline.com/r/zeitenwende-german-foreign-policy/> (Last accessed: 15.10.2025)
91. Scholz O. Policy statement by Olaf Scholz. 27 February 2022. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/service/archive/policy-statement-by-the-federal-chancellor-scholz-2008984> (Last accessed: 15.10.2025)
92. Snow N., Cull N.J. Germany's public diplomacy: Translating domestic discourses of modernity and culture, past and present. *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. 2nd ed. Publisher: New York, London: Routledge, 2020. P.254-263.

93. Sprache. Kultur. Deutschland. Im Austausch mit der Welt. Für Vielfalt, Verständigung und Vertrauen. *Goethe-Institut*. 2025. URL: <https://www.goethe.de/de/index.html> (Last accessed: 15.10.2025)
94. Stanzel V. Bendiek A. Diplomacy and Artificial Intelligence. *SWP Research Paper 1/2022*. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2022. 42 s. URL: https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2022RP01_Diplomacy_and_AI.pdf (Last accessed: 15.10.2025)
95. Varsimashvili M. Public diplomacy and soft power in international politics: a strategic tool of propaganda. *Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини*. 2022. URL: <https://jts.donnu.edu.ua/article/view/12463/12362> (Last accessed: 15.10.2025)
96. Vovchuk L., Kovalenko D. Features of public diplomacy implementation by middle power states. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2023. №6. P. 108-117.
97. Waltz K. N. *Theory of International Politics*. Reading: Addison-Wesley, 1979. 251 p.
98. Weller C. *Germany's Foreign Policy in the Era of Zeitenwende*. Berlin: Nomos Verlagsgesellschaft, 2023. 220 p.
99. Wendt A. *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. 429 p.
100. *Wissenschaft weltoffen 2024: Facts and Figures on the International Nature of Studies and Research in Germany*. DAAD; DZHW. Bonn, 2024. URL: <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/102678> (Last accessed: 15.10.2025)
101. Wright G, Spöri T., Fischer J. *Germany's Role in a Changing Global Order*. 2025. URL: <https://www.gmfus.org/news/germanys-role-changing-global-order> (Last accessed: 15.10.2025)
102. Wunderlich C. *Germany's evolving role in global affairs: Positioning as a middle power in the Indo-Pacific region*. *Asia Pacific Viewpoint*. 2024. Vol. 65. iss. 3. P. 1–18. URL: <https://doi.org/10.1111/apv.12425> (Last accessed: 15.10.2025)

103. Zaiotti M. Five Illusions of German Foreign Policy. *Internationale Politik Quarterly*. 2024. URL: <https://ip-quarterly.com/en/five-illusions-german-foreign-policy> (Last accessed: 15.10.2025)
104. Zanella C. K., Junior E. J. N., Silva da L. R. Cultural Diplomacy and Soft Power: critical analysis and methodological application. *Rev. Bras. Polít.* 2024. №67(1). URL: <https://doi.org/10.1590/0034-7329202400112> <https://www.scielo.br/j/rbpi/a/rK8SGB5sT9wRGnXPc9Bc57f/?lang=en> (Last accessed: 15.10.2025)
105. Zguric B., Kos-Stanisic L., Lusa D. Digital Soft Power Diplomacy: The Cases of Germany, Italy, and Spain in the Countries of Eastern Partnership and Central Asia. *Journal of Liberty and International Affairs*. 2023. Vol. 9. № 2. C. 242–260. URL: https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/88718/ssoar-jlibertyintaff-2023-2-zguric_et_al-Digital_soft_power_diplomacy_the.pdf (Last accessed: 15.10.2025)
106. Zollner O. Germany's Public Diplomacy. Translating Domestic Discourses of Modernity and Culture, Past and Present. *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. 2020. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780429465543-31/germany-public-diplomacy-oliver-z%C3%B6llner> (Last accessed: 15.10.2025)

АНОТАЦІЯ

Бакуменко А.О. Публічна дипломатія Німеччини в умовах сучасних геополітичних викликів (магістерська робота). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. 99 с. (рукопис).

Кваліфікаційна робота магістра присвячена визначенню інструментів та особливостей реалізації публічної дипломатії Німеччини у контексті сучасних геополітичних викликів. У кваліфікаційній роботі розкрито концептуальні засади поняття «публічна дипломатія»; визначено інструменти та напрями реалізації публічної дипломатії: від традиційних до цифрових форматів; виявлено геополітичні виклики сучасності та їх вплив на публічну дипломатію держави.

У кваліфікаційній роботі розкрито особливості розвитку системи публічної дипломатії Німеччини; з'ясовано специфіку нормативно-правового та інституційного забезпечення публічної дипломатії Німеччини; з'ясовано особливості адаптаційних стратегій німецької публічної дипломатії до міжнародних кризових подій; визначено найбільш ефективні стратегії публічної дипломатії Німеччини в умовах нових глобальних і регіональних викликів та рекомендації для України.

Ключові слова: публічна дипломатія, зовнішня політика Німеччини, стратегічні комунікації, геополітичні виклики, міжнародна безпека.

ANNOTATION

Bakumenko A.O. Public diplomacy of Germany in the context of modern geopolitical challenges (master's work). Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 2025. 99 p. (manuscript).

The master's qualification work is devoted to determining the tools and features of the implementation of public diplomacy of Germany in the context of modern geopolitical challenges. The qualification work reveals the conceptual principles of the concept of «public diplomacy»; the tools and directions of the implementation of public diplomacy are determined: from traditional to digital formats; the geopolitical challenges of modernity and their impact on the public diplomacy of the state are identified.

The qualification work reveals the features of the development of the system of public diplomacy of Germany; the specifics of the regulatory and institutional support of public diplomacy of Germany are clarified; the features of adaptation strategies of German public diplomacy to international crisis events are clarified; the most effective strategies of public diplomacy of Germany in the context of new global and regional challenges and recommendations for Ukraine are determined.

Keywords: public diplomacy, German foreign policy, strategic communications, geopolitical challenges, international security.

ВІДГУК

керівника кваліфікаційної роботи магістра
студентки 2-го курсу, групи УВ-61
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

ОПП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та
туристичного бізнесу»

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
Бакуменко Анни Олександрівни

на тему «**Публічна дипломатія Німеччини в умовах сучасних
геополітичних викликів**»

1. **Актуальність дослідження** визначається тим, що авторка переконливо обґрунтовує значення публічної дипломатії Німеччини в умовах сучасних геополітичних трансформацій, зокрема війни в Україні та дискусій щодо європейської безпеки. Робота вдало окреслює специфіку німецької моделі, яка поєднує культурні, освітні та цифрові інструменти, і показує їхню роль у просуванні національних інтересів та формуванні іміджу держави. Такий підхід дозволяє оцінити ефективність «м'якої сили» в кризових умовах і робить тему дослідження науково й практично значущою.

2. **Позитивними аспектами роботи** є автор переконливо простежує еволюцію поняття «публічна дипломатія» від культурного інструмента до комплексної комунікативної стратегії держав, акцентує на її ролі як ключового механізму «м'якої сили» та елементу глобального управління. Значущим є аналіз геополітичних викликів і цифровізації міжнародного простору, що зумовлюють трансформацію дипломатичних практик. На особливу увагу заслуговує розкриття сучасної моделі публічної дипломатії Німеччини, яка поєднує інституційну стабільність, культурні та освітні програми, цифрові платформи й стратегічні комунікації, а також демонструє здатність адаптуватися до кризових умов. Важливим є й практичний вимір роботи – визначення напрямів удосконалення української публічної дипломатії на основі німецького досвіду, що додає дослідженню прикладної цінності. Дослідження втілює збалансований підхід до поєднання концептуального обґрунтування, фактологічного матеріалу та розкриття нормативно-інституційного забезпечення.

3. **Оцінка якості запропонованих здобувачкою заходів і пропозицій, їх практичної цінності для організації та перспектив використання.** Запропоновані здобувачкою заходи та рекомендації відзначаються високим рівнем аргументованості й практичної спрямованості. Вони ґрунтуються на ретельному аналізі німецької моделі публічної дипломатії та враховують сучасні геополітичні виклики, що забезпечує їхню актуальність для організації зовнішньополітичних комунікацій. Особливо цінним є поєднання інституційних, культурних та цифрових інструментів, що створює комплексне бачення розвитку публічної дипломатії України. Запропоновані напрями — інституційне зміцнення, цифровізація комунікацій та розширення партнерств із громадянським суспільством і європейськими інституціями — мають значну практичну цінність, оскільки можуть бути використані як основа для

формування стратегічних програм і довгострокових проєктів. Перспективність цих заходів полягає у їх здатності сприяти підвищенню міжнародної суб'єктності України та зміцненню її позицій у глобальному інформаційному просторі.

4. **Недоліки роботи.** Попри значну наукову й практичну цінність дослідження, воно має окремі недоліки. Компаративний аналіз публічної дипломатії інших держав поданий лише фрагментарно, що обмежує можливості ширшого зіставлення моделей та практик. Окремі положення потребують більшої конкретизації щодо механізмів реалізації цифрової дипломатії та оцінки їх ефективності. Крім того, перспективи застосування запропонованих рекомендацій для України окреслені загально й могли б бути деталізовані з урахуванням інституційних та ресурсних реалій.

5. **Загальний висновок і оцінка кваліфікаційної роботи, присвоєння кваліфікації.** Представлена магістерська кваліфікаційна робота є завершеним науковим дослідженням, що вирізняється цілісністю та аргументованістю. Достовірність висновків і рекомендацій забезпечується узгодженістю основних положень із поставленою метою та завданнями, підтвердженням отриманих теоретичних і практичних результатів, а також опрацюванням широкого спектра наукових джерел. Виклад матеріалу характеризується послідовністю та внутрішньою логічною єдністю, а сформульовані висновки відзначаються новизною й належним рівнем обґрунтованості. Робота відповідає встановленим критеріям, що висувуються до кваліфікаційних досліджень, і може бути оцінена як така, що має вагомий науковий та прикладний потенціал, а її авторка, Бакуменко Анна Олександрівна заслуговує на оцінку 95 балів «відмінно» та присвоєння кваліфікації магістра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Керівник кваліфікаційної роботи,
доктор політичних наук, доцент
завідувач кафедри міжнародних відносин
Навчально-наукового інституту
«Каразінський інститут міжнародних відносин та
туристичного бізнесу»
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

Наталія ВІННИКОВА

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу магістра
студентки 2-го курсу групи УВ-61 денної форми навчання
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
освітньо-професійної програми
«Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
Навчально-наукового інституту «Каразінський інститут
міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
Бакуменко Анни Олександрівни
на тему «Публічна дипломатія Німеччини в умовах сучасних геополітичних
викликів»

1. Актуальність теми зумовлена масштабною трансформацією міжнародного середовища, у якому зростає потреба держав у формуванні позитивного іміджу, зміцненні довіри та ефективній комунікації зі світовою аудиторією. Сьогодні, коли глобальна система переживає наслідки російсько-української війни, енергетичної кризи, посилення конкуренції великих держав і поширення гібридних загроз, Німеччина вимушена адаптувати свою зовнішньополітичну стратегію, роблячи акцент на інструментах «м'якої сили». У цьому контексті публічна дипломатія стає ключовим механізмом формування міжнародної підтримки, протидії дезінформації та пояснення позиції країни щодо критично важливих питань безпеки й розвитку. Крім того, активність таких інституцій, як Інститут Гете чи Міністерство закордонних справ ФРН, відіграє вирішальну роль у просуванні демократичних цінностей, підтримці партнерів у Центральній і Східній Європі, зокрема України, та зміцненні внутрішньої європейської згуртованості.

2. Характеристика якості виконання кожного розділу роботи. У першому розділі «Теоретичні засади публічної дипломатії у сучасних міжнародних відносинах» розкрито концептуальні засади поняття «публічна дипломатія»; визначено інструменти та напрями реалізації публічної дипломатії: від традиційних до цифрових форматів; виявлено геополітичні виклики сучасності та їх вплив на публічну дипломатію держави.

У другому розділі «Система та інструменти публічної дипломатії Німеччини» розкрито особливості розвитку системи публічної дипломатії Німеччини; з'ясовано специфіку нормативно-правового та інституційного забезпечення публічної дипломатії Німеччини.

У третьому розділі «Напрями публічної дипломатії Німеччини в умовах сучасних геополітичних викликів» з'ясовано особливості адаптаційних стратегій німецької публічної дипломатії до міжнародних кризових подій; визначено

найбільш ефективні стратегії публічної дипломатії Німеччини в умовах нових глобальних і регіональних викликів та рекомендації для України.

3. *Ступінь обґрунтованості висновків роботи.* Висновки до роботи, зроблені автором, вбачаються аргументованими і такими, що відповідають меті та завданням дослідження.

4. *Характеристика ілюстративної частини роботи.* У роботі присутні таблиці.

5. *Використання в дипломній роботі останніх досліджень.* Варто відзначити, що автором проаналізовано значний обсяг фактологічного матеріалу. Був здійснений детальний аналіз обраної проблематики, наукові методи використані коректно. Проаналізовано великий спектр вітчизняної та зарубіжної наукової літератури.

6. *Позитивні сторони роботи.* До позитивних сторін роботи можна віднести послідовність розгортання дослідження, широкий спектр джерельної бази, зокрема використання актуальних дослідницьких напрацювань за цією проблематикою, чітку авторську позицію щодо досліджуваної проблеми.

7. *Недоліки роботи.* Доцільно було б більше уваги приділити ілюстративній частині роботи, однак це не впливає негативно на дипломну роботу в цілому.

8. *Практичне значення.* Висновки, надані автором та рекомендації можуть бути використані органами виконавчої влади України під час розробки стратегій і програм міжнародної комунікації та законодавчого регулювання публічної дипломатії у співпраці з державою ЄС, зокрема з Німеччиною. Водночас матеріали дослідження можуть стати в нагоді у розробці навчальних дисциплін для спеціальностей, пов'язаних з міжнародними відносинами.

9. *Загальна оцінка кваліфікаційної роботи.* Кваліфікаційна робота магістра Бакуменко Анни Олександрівни на тему «Публічна дипломатія Німеччини в умовах сучасних геополітичних викликів» заслуговує на високу позитивну оцінку, а її авторка гідна присвоєння кваліфікації магістра міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій.

Рецензент:

доцент кафедри права,
національної безпеки та
європейської інтеграції
навчально-наукового інституту
«Інститут державного управління»
кандидат наук з державного управління

Наталія ГРИШИНА